

SELETUSKIRI

tarbijakaitseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Eelnõu väljatöötamise eesmärgiks on täiendada Eesti õiguskorda sätetega, mis on vajalikud rakendamaks tarbijakaitsealast järelevalvet puuduvat Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust, mida kohaldatakse 2020. a 17. jaanuarist. Tarbijakaitseaduse muutmisega, ajakohastatakse samaaegselt muuhulgas sätteid ka seoses tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise tegeleva tarbijavaidluste komisjoni töökorralduse täpsustamisega, turujärelevalveasutuste vaheliste pädevuste jaotumisega ja karistumäärade ühtlustamisega tarbijaõigusest tulenevate nõuete rikkumise eest.

1.1. Sisukokkuvõte

1.1.1. Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine

Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid 12. detsembril 2017. a vastu määruse (EL) nr 2017/2394 tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta (edaspidi *CPC määrus*). Nimetatud määrus rakendub 2020. a 17. jaanuarist ja see asendab 2004. a samasisulist määrust¹.

Ajakohastatud CPC määruse eesmärk on tõhustada tarbijate kollektiivseid huve kaitsvate pädevate asutuste võrgustikku ja tagada pädevatele asutustele vajalikud volitused, et tegeleda piiriüleste rikkumistega. Seniste kitsaskohtadena tõi Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) välja järgmised aspektid: järelevalveasutuste ebapiisavad võimalused tõhusa ja kiire koostöö tegemiseks, eriti digitaalses keskkonnas, rikkumiste kohta saadava teabe ebapiisav jagamine ja puudulik regulatsioon mitut liikmesriiki hõlmavate rikkumistega tegelemiseks.

Uus määrus toob kaasa hulga muudatusi, mis võimaldavad paremini jõustada Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) tarbijakaitseadusi. Muudatused sisaldavad järgmist:

- **Riiklike asutuste volituste suurendamine piiriülestes olukordades**, andes järelevalveasutustele täiendavaid volitusi. Selles kontekstis saavad ametiasutused nõuda veebiteenuse pakkujatel ja pankadel teavet, et tuvastada vastutava ettevõtja isikut, teha kontrolloste (sh vajadusel variisikuna), et kontrollida nt geograafilist diskrimineerimist või müügijärgsete õiguste järgimist (nt taganemisõigused) ja vajadusel takistada juurdepääs veebiliidesele, kui rikkumise lõpetamine muul moel ei ole võimalik.;
- **Laiaulatuslike rikkumiste käsitlemine** ELi hõlmava mõõtmega: uue määrusega on komisjonil selgem roll, kui rikkumine on kahjustanud, kahjustab või võib kahjustada tarbijate ühiseid huve vähemalt kahes kolmandikus ELi riikidest, tingimusel et

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 2006/2004, 27. oktoober 2004, tarbijakaitseaduse jõustamise eest vastutavate siseriiklike asutuste vahelise koostöö kohta (tarbijakaitsealase koostöö määrus).

asjaomased riigid esindavad vähemalt kahte kolmandikku ELi elanikkonnast. Komisjon võib meetmete koordinaatorina paluda riiklikel ametiasutustel ühiselt uurida tarbijate huve kahjustavaid äritavasid ja nendega tõhusamalt ja paremini kooskõlastatult tegeleda. See tagab tarbijaõiguste jõustamise järjepidevuse, vähendab kohtukulusid ja ühtlustab turgude järelevalve taset;

- **Valvsuse ja turujärelevalve suurendamine.** Loodi uus kogu ELi hõlmav turujärelevalvesüsteem, mis võimaldab avastada probleeme kiiremini. Uus hoiatusmehhanism ühendab juba kehtiva CPC-määruse alusel loodud mehhanismid. Täiendava uudse võimalusena lubatakse ka ametivälistel organisatsioonidel (näiteks tarbija- ja kaubandusorganisatsioonid, Euroopa tarbijakeskused või määratud asutused, kellele need volitused on antud), saata hoiatusi ("väliseid teateid"). See suurendab sidusrühmade rolli tarbijakaitseseaduste jõustamisel;
- **Uue määrusega laiendatakse ka senise õigusakti reguleerimisala** ja hõlmatakse nt reisijate õigusi, teatud finantsteenustega seotud õigusi, hiljuti vastu võetud võrguteenuste piiriülese kaasaskantavuse ja geoblokeerimise piiramise määrusest tulenevaid õigusi;
- Et tagada tegevuste prioriteetsus ja ressursside tõhusam kasutamine, **peavad liikmesriigid iga kahe aasta järel vahetama teavet järelevalve prioriteetide kohta.** Komisjon koostab selle põhjal ülevaate ja teeb selle avalikkusele kättesaadavaks.

Hetkel kehtiva tarbijakaitseseaduse koostöö määruse rakendamiseks vajalikud sätted sisalduvad tarbijakaitseseaduses (edaspidi *TKS*). Uue CPC määruse muudatuste ülevõtmiseks muudetakse eelnõuga *TKSi* ja muid seadusi eesmärgiga võimaldada pädevatel asutustel kasutada CPCi määrusest tulenevaid minimaalseid uurimis- ja rikkumise lõpetamisele suunatud jõustamisõigusi ning tõhustada tarbijate huve kaitsvate EL õigusaktide järgimist ja tarbijate majandushuvide kaitset.

1.1.2. Muudatused, mis ei tulene Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisest

Eelnõuga nähakse ette ka rida muudatusi, mis ei tulene otseselt Euroopa Liidu õiguse rakendamisest, vaid igapäevases praktikas ilmnunud vajadustest.

Tarbijakaitseseaduses täpsustatakse tarbijavaidluste komisjoni menetluskorda, et võimaldada vaidluste kiiremat, lihtsamat ja tõhusamat lahendamist. Täpsustatakse pädevuste jaotust erinevate järelevalveasutuste vahel, nt seoses toiduga või maksekontodega seondult. Samuti ühtlustatakse tarbijakaitseseaduses toodud karistuste määrasid reklaamiseaduses tooduga sarnase iseloomuga rikkumiste puhul. Võlaõigusseaduse muudatus on tingitud Euroopa Komisjoni märkusest direktiivi ebatäpse ülevõtmise kohta ning turismiseaduse muudatusega lihtsustatakse reisisettevõtjate tegevust.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturu osakonna toote ohutuse ja tarbijakaitsese talituse nõunik Riina Piliste (tel: 6256420, e-post: riina.piliste@mkm.ee) ja sama talituse nõunik Risto Jõgi (tel: 6256482, e-post: risto.jogi@mkm.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Anne-Ly Normak (tel: 7153403, e-post: anne-ly.normak@mkm.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse tarbijakaitseadust (RT I 12.12.2018, 65), elektroonilise side seadust (RT I 22.05.2018, 2), krediitiasutuste seadust (RT I 10.01.2019, 4), lennundusseadust (RT I 12.12.2018, 50), makseasutuste ja e-raha asutuste seadust (RT I 10.01.2019, 12), toiduseadust (RT I 12.12.2018, 66), turismiseadust (RT I 12.12.2018, 72), võlaõigusseadust (RT I 22.03.2018, 4) ja vääртеomenetluse seadustikku (RT I 31.05.2018, 86).

Eelnõu pole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga

Eelnõuga võetakse Eesti õigusruumi üle CPC määrus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembril 2017. a vastu võetud määrus (EL) nr 2017/2394 tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta). Kuigi tegemist on otsekohalduva määrusega, siis määruse rakendamine eeldab vastutavatele pädevatele asutustele ettenähtud uurimis- ja rikkumise lõpetamisele suunatud jõustamisvolituste ning nende volituste kasutamise tingimuste ja korra sätestamist siseriiklikus õiguses. Määrus võimaldab piiriüleste rikkumiste avastamiseks ja lõpetamiseks vajalikke volitusi kasutada ka riigisiseste rikkumiste avastamiseks ja lõpetamiseks.

Eelnõu vastuvõtmiseks on tulenevalt põhiseaduse § 104 punktist 14 vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduseelnõu väljatöötamisele ei eelnenud väljatöötamiskavatsust, kuna eelnõu puudutab Euroopa Liidu õiguse rakendamist. Eelnõu osaga, mis puudutab tarbijavaidluste komisjoni menetluskorda, ei kaasne olulist õiguslikku muudatust ega muud olulist mõju.

Eelnõu eesmärk on tagada CPC määruse rakendamine ja tulenevalt CPC määruse artiklist 9 täiendada Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi *TTJA*) kui CPC määruse rakendamisel kõige suuremat rolli omava pädeva asutuse õigusi ning kehtestada tingimused ja kord nende õiguste kasutamiseks nii riigisiseste kui piiriüleste rikkumiste avastamiseks ja lõpetamiseks.

Kuigi CPC määruse eesmärk on tagada liikmesriikide (edaspidi *LR*) pädevate asutuste vaheline tõhus koostöö piiriüleste rikkumiste avastamisel ja lõpetamisel, siis on oluline, et CPC määruse artiklis 9 kehtestatud pädevate asutuste minimaalsed õigused oleks kasutatavad ka riigisiseste rikkumiste avastamiseks ja lõpetamiseks. Täna kehtivate õigusaktide alusel ei ole järelevalveks kasutatavate meetmete osas erisusi sõltuvalt rikkumise toimumise kohast. Eesti ettevõtja ebaseadusliku tegevuse eest tuleks Eesti tarbijate huve kaitsta sama tõhusalt kui mõne teise LR tarbijate huve. Samal ajal on ka võimalik, et nn „riigisisene“ rikkumine võib sama ettevõtja filiaalide või müügiagentide kaudu samaaegselt aset leida ka teistes LR-des ja osutada laiaulatuslikus piiriüleseks rikkumiseks. Tänapäevane digitaalne keskkond võimaldab kauplajatel kiiresti jõuda väga paljude tarbijateni ja seetõttu peavad ka tarbijaõiguste tagamisega tegelevatel pädevatel asutustel olema piisavad volitused kiireks ja tõhusaks tegutsemiseks.

Hetkel kehtiva TKS § 67 alusel toimub järelevalvealane koostöö vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 2006/2004. Tarbijakaitseaduse § 67 lõikes 3 sätestatud volitusnormi alusel on majandus- ja taristuministri 11.01.2016 määrusega nr 4 pädevateks asutusteks lisaks Tarbijakaitseametile nimetatud Ravimiamet (ühe õigusakti osas), Tehnilise Järelevalve Amet (kahe õigusakti osas), Finantsinspeksioon (kahe õigusakti osas) ja Andmekaitseinspeksioon (ühe õigusakti osas). Nimetatud asutuste uurimis- ja õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise tagamise õigused tulenevad ELi vastavaid õigusakte ülevõtvatest siseriiklikest seadustest.

Võrreldes kehtiva määrusega nr 2006/2004 on CPC määruse kohaldamisala laiendatud ja hõlmatud on 27 õigusakti, mis CPC määruse artikkel 3 punkti 1 kohaselt loetakse tarbijate huve kaitsvateks liidu õigusaktideks. Iga liikmesriik peab määrama ühe või mitu pädevat asutust, kes vastutavad CPC määruse lisas loetletud EL õigusaktide jõustamise eest. Lisaks peab liikmesriik tagama, et määratud pädeva(te)l asutus(t)el on CPC määruse kohaldamiseks minimaalselt vajalikud uurimis- ja õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise tagamise õigused, mis on nimetatud artikli 9 lõigetes 3, 4, 6 ja 7. Miinimumvolitused on vajalikud, et õiguslikult korrektsel viisil koguda tõendeid ja neid LR-de pädevate asutuste vahel vahetada, et kindlaks teha piiriülese rikkumise esinemine ja rikkumine lõpetada.

Liikmesriigil on vabadus kehtestada siseriiklike õigusaktidega nende õiguste teostamisele tingimusi ja piiranguid, samuti on tal õigus otsustada mitte anda kõigile pädevatele asutustele kõiki õigusi, kuid seda tingimusel, et CPC määrusega hõlmatud EL õigusaktidest tulenevate nõuete rikkumise suhtes on võimalik kõiki CPC määruse artiklis 9 nimetatud õigusi tulemuslikult rakendada.

CPC määruse artikli 9 kohaselt peavad pädevatel asutustele olema vähemalt järgmised õigused:

- 1) õigus saada juurdepääs rikkumisega seotud dokumentidele, andmetele ja teabele;
- 2) õigus nõuda igalt ametiasutuselt ja igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult asjakohase teabe, dokumentide või andmete esitamist;
- 3) õigus teostada kohapealseid kontrole ja uurida või teha koopiaid teabest, andmetest või dokumentidest;
- 4) õigus teha kontrolloste, vajaduse korral variisikuna;
- 5) õigus võtta vajadusel ajutisi meetmeid, et hoida ära tarbijatele tõsise kahju tekkimise oht;
- 6) õigus pidada läbirääkimisi kauplejaga ja püüda saavutada, et kaupleja võtaks kohustuse rikkumine lõpetada, või õigus nõustuda kaupleja kohustuse võtmisega rikkumise lõpetamiseks;
- 7) õigus saavutada või nõustuda kaupleja täiendava kohustuse võtmisega heastada tarbijatele rikkumisest tekkinud kahju;
- 8) vajadusel õigus teavitada rikkumise tagajärjel kahju kannatanud tarbijaid hüvitise taotlemise võimalustest;
- 9) õigus teha kirjalik korraldus rikkumise lõpetamiseks;
- 10) õigus lõpetada või keelustada rikkumine;
- 11) muude võimaluste puudumisel ja tarbijate kollektiivsetele huvidele tõsise kahju tekkimise ohu korral õigus nõuda veebiliidese infosisu eemaldamist või sellele juurdepääsu piiramist või juurdepääsul hoiatuse kuvamist või nõuda domeeninime kustutamist;
- 12) õigus määrata karistusi rikkumise eest;
- 13) õigus alustada omal algatusel uurimisi või menetlusi rikkumiste lõpetamiseks;

14) õigus avaldada vastu võetud otsused või kaupleja võetud kohustused, sealhulgas rikkumise eest vastutava kaupleja identifitseerimist võimaldavad andmed.

CPC määruse artiklis 9 sätestatud minimaalsed õigused on mõeldud kasutamiseks tarbijaõiguse võimalike rikkumiste avastamiseks ja lõpetamiseks väga paljudes ettevõtlussektorites nagu kaupade müük tavalises jaekaubanduses, otsemüügi korras või sidevahendi abil, pakettreiside ja puhkuseosakute pakkumine, tarbijakrediidi ja muude finantsteenuste pakkumine, erinevate transpordiliikidega reisiteenuse pakkumine jne. Konkreetse õiguse kasutamine sõltub konkreetselt sektorist ja nõuetest, mille täitmist kontrollitakse.

CPC määruse eesmärk on võimaldada LR-de pädevate asutuste vahelist tõhusat koostööd EL tarbijate majandushuvide kaitseks kehtestatud nõuete täitmise tagamiseks ja piiriüleste rikkumiste avastamiseks ja lõpetamiseks. Tarbijate majandushuvide kaitseks sätestatud nõuete rikkumisega tekitatav majanduslik kahju igale üksikule tarbijale võib olla väga väike, kuid seda kahju kannavad väga paljud tarbijad ja seega tekitatakse kogumis rikkumisega suur kollektiivse kahju. Komisjoni hinnangul, tuginedes internetis viies sektoris (rõivad, elektroonikatooted, vabaajategevus, tarbijakrediit ja pakettreisid) tehtavaid tehinguid esindavale valimile, ei täida tarbijate kaitseks kehtestatud nõudeid 37% internetis tegutsevatest kauplejatest ja ainuüksi nendes sektorites tekitatakse sellega tarbijatele igal aastal ligikaudu 770 milj eurot kahju².

Lisaks tarbijate kollektiivsete huvide kaitsele teenib tarbijate majandushuve kaitsvate õigusaktide tulemuslik jõustamine olulisel määral ka seaduskuulekate ettevõtjate huve, et oleks tagatud ettevõtjate vaheline võrdne konkurents ja õigusvastase tegevuse võimalikult kiire avastamine ja lõpetamine.

CPC määruses on sätestatud LR-de pädevate asutuste vastastikuse abistamise mehhanism, mille kohaselt saab ühe LRi pädev asutus esitada taotluse teise LRi pädevale asutusele asjakohase teabe saamiseks, mida on vaja rikkumise toimepanemise kindlaks tegemiseks või rikkumise lõpetamiseks. Taotluse saanud asutus peab teabe kogumiseks läbi viima vajalikud toimingud ja rakendama meetmeid taotletud teabe kogumiseks. Kui Eestis registreeritud kaupleja tegevus on suunatud teise LRi ja mõjutab sealsete tarbijate kollektiivseid huve ning selle liikmesriigi pädev asutus taotleb Eesti pädevalt asutuselt teavet rikkumise väljaselgitamiseks või selle lõpetamiseks, siis peab olema võimalik õiguslikult korrektsel viisil koguda vajalikke tõendeid, vahetada neid LR-de pädevate asutuste vahel ja kasutada teise pädeva asutuse hangitud tõendeid rikkumise lõpetamisel või vajadusel rikkumise eest karistuse määramisel. CPC määruse art 34 kohaselt võivad pädevad asutused kasutada tõenditena teise LR-i pädeva asutuse poolt kogutud teavet, dokumente, leide ja avaldusi samadel alustel kui nende oma liikmesriigist saadud samalaadseid dokumente.

Eelnõu kohaselt jääks CPC määruse rakendamisel kontaktasutuseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (*edaspidi* TTJA) ning TKS § 67 lõikes 3 sisalduva volitusnormi alusel määrab valdkonna eest vastutav minister CPC määruse lisas loetletud EL õigusaktide jõustamise eest vastutavad pädevad asutused.

Arvestades sellega, millised järelevalveasutused on määratud pädevateks asutusteks kehtiva koostöömääruse nr 2006/2004 rakendamisel, samuti arvestades muudatusi seoses Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ametiga ühendamise ja tuginedes järelevalveasutuste esindajatega toimunud kohtumistel arutatule, oleks CPC määruse

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0284&from=EN>

rakendamisel pädevateks asutusteks TTJA, Finantsinspeksioon, Andmekaitse Inspeksioon, Ravimiamet ja Maanteeamet.

Nimetatud asutuste järelevalve pädevus tuleneb konkreetseid EL õigusakte ülevõtvatel siseriiklikest seadustest, milles on kehtestatud ka nende asutuste poolt riikliku järelevalve teostamiseks kohaldatavad meetmed. Samuti on siseriiklikes seadustes kehtestatud nende asutuste pädevus kohtuvälise menetlejana ning õigusaktidest tulenevate nõuete rikkumise eest kohaldatavad karistused.

Suur osa tarbijate huve kaitsvatest EL õigusaktidest on Eesti õiguskorda üle võetud võlaõigusseadusega (edaspidi *VÕS*). *VÕS*-is lepingulisi suhteid reguleerivate nõuete täitmise tagamine toimub üldiselt tsiviilkohtu kaudu. Iga tarbija, kes leiab, et tema seadusest tulenevaid õigusi on ettevõtja rikkunud, võib pöörduda kohtusse. Tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks on TKS § 65 alusel antud TTJA peadirektorile või tema volitatud isikule õigus teha ettekirjutus ja nõuda kauplejalt rikkumise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist, kui rikkumine seisneb erinevat liiki tarbijalepingute puhul kohustusliku lepingueelse teabe esitamise nõude eiramises. Osade *VÕS*-is sätestatud nõuete rikkumise eest on TKS-s kehtestatud ka väärteokoosseisud ja nende väärtegude kohtuväliseks menetlejaks on TTJA ja Finantsinspeksioon. *VÕS*-i sätetega vastuolus oleva tarbijate kollektiivsete huvide kahjustava tegevuse lõpetamiseks võib TTJA pöörduda hagiga kohtusse ja nõuda tarbijate õiguste rikkumise lõpetamist. Tarbijate kollektiivsetes huvides kohtusse pöördumise õigus on ka Finantsinspeksiooni juhatusel krediidiandjate ja -vahendajate üle järelevalve teostamisel krediidiandjate ja -vahendajate seaduses sätestatud õiguste ja kohustuste ulatuses.

CPC määruse rakendamisel on TTJA pädevaks asutuseks õigusnormide jõustamisel, mis käsitlevad kaupade/teenuste hinna avaldamist, ebaausate kauplemisvõtete kasutamist, ebamõistlikke tüüptingimusi tarbijalepingutes, pikaajalisi puhkuseosakuid ja pakettreise, tarbijakrediiti, infoühiskonna teenuse osutamist, reisijate õigusi lennu-, mere-, bussi- ja raudteetranspordiga seonduvalt jne.

Finantsinspeksioon koos TTJA-ga on pädevaks asutuseks finantsteenuste kaugturstust, tarbijakrediidilepinguid, elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepinguid ja maksekontoga seotud tasude võrreldavust, maksekonto vahetamist ja põhimaksekontole juurdepääsu käsitlevatest EL direktiividest tulenevate nõuete täitmise tagamisel. Finantsinspeksiooni õigused riikliku järelevalve teostamisel ja kohtuvälise menetleja pädevus on sätestatud finantsinspeksiooni seaduses, krediidiandjate seaduses, krediidiandjate ja -vahendajate seaduses, makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses ning reklaamiseaduses.

Ravimiamet on pädevaks asutuseks inimtervishoiu kasutatavate ravimite reklaami, ravimite väljakirjutamise ja müügi mõjutamise osas. Ravimiameti poolt riikliku järelevalve teostamiseks kohaldatavad meetmed, samuti ravimiameti pädevus kohtuvälise menetlejana ning väärteokoosseisud seaduses sätestatud nõuete rikkumise eest on sätestatud ravimiseaduses.

Andmekaitse Inspeksiooni pädevuses on elektroonilise side seaduse alusel teostada järelevalvet elektrooniliste kontaktandmete kasutamise osas otseturustuseks. Riikliku järelevalve teostamiseks kasutatavad meetmed on kehtestatud isikuandmete kaitse seaduses.

Eelpool nimetatud eriseadustes sisalduv riikliku järelevalve pädevus ja järelevalveks kasutatavad erimeetmed, samuti haldusmenetluse seadusest ning väärteomenetluse seadustikust tulenevad õigused on piisavad Finantsinspeksiooni, Ravimiameti ja Andmekaitse

Inspektsiooni järelevalve alla kuuluvate nõuete täitmise kontrollimiseks ja rikkumiste tuvastamiseks ning nende lõpetamiseks.

TTJA on pädevaks asutuseks suurema osa CPC määrusega hõlmatud õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise tagamise osas. TTJA pädevus tarbijate huve kaitsvate liidu õigusaktide täitmise tagamisel tuleneb tarbijakaitseseadusest, lennunduseadusest, ühistranspordiseadusest, kaubandusliku meresõidu seadusest, raudteeseadusest, infoühiskonna teenuste seadusest, reklaamiseadusest ja meediateenuste seadusest.

Eelnõus täiendatakse TTJA volitusi tulenevalt CPC määruse artiklist 9 ja täiendavate õigustega seonduvalt muudetakse eelnõuga elektroonilise side seadust, krediidasutuste seadust, lennunduseadust, vääртеomenetluse seadustikku ja toiduseadust. Volituste täiendamine on vajalik, kuivõrd hetkel kehtivas TKS-is ametile võimaldatud uurimis- ja täitmise tagamise õigused ei ole piisavad, et tulemuslikult avastada ja lõpetada CPC määrusega hõlmatud õigusaktidest tulenevate tarbijate kaitseks sätestatud nõuete rikkumisi nagu näiteks rikkumised e-kaubanduses või eraldi ebaausate kauplemisvõtete regulatsiooniga seonduvaid rikkumisi.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Tarbijakaitseseaduse muutmine (eelnõu § 1)

Eelnõu § 1 punktis 1 täiendatakse TKS § 21 lõiget 2 ja laiendatakse TTJA pädevust õigusega teavitada avalikkust ettevõtja tegevusest, mis rikub tarbija õigusi või kahjustab tarbija õigustatud huve ning teavitada ka sellest, millised on rikkumise tagajärjel kahju kannatanud tarbijate võimalused neile tekitatud kahju hüvitamise taotlemiseks.

Muudatus tuleneb CPC määruse miinimumpädevuste ülevõtmisest, mis on vajalikud CPC määruse rakendamise kontekstis ja millega antakse TTJA-le täiendavad õigused tulenevalt CPC määruse artiklist 9.

CPC määruse art 9 lõike 4 punkti d) kohaselt peab pädeval asutusel olema õigus teavitada asjakohasel viisil määrusega hõlmatud rikkumise tagajärjel väidetavalt kahju kannatanud tarbijaid hüvitise taotlemise võimalusest siseriikliku õiguse alusel.

Korrakaitseseaduse (edaspidi *KorS*) § 26 alusel on korrakaitseorganil oma pädevuse piires õigus teavitada avalikkust ohu ennetamisest, ohukahtlusest, ohust või korrarikkumisest. *KorS* ei näe ette võimalust teavitada korrarikkumise tagajärjel kahju kannatanud tarbijad sellest, millised on õiguslikud võimalused taotleda korrarikkumise tagajärjel neile tekitatud kahju hüvitamist. Seega on TTJA-l kehtiva õiguse alusel võimalik teavitada avalikkust üksnes ettevõtja tarbijate huve rikkuvast tegevusest, aga mitte sellest, kuidas saaksid tarbijad taotleda rikkumise tagajärjel neile tekitatud kahju hüvitamist.

Lisaks riikliku järelevalve teostamisele on TTJA-l õigus tarbijate kollektiivsetes huvides pöörduda hagiga kohtusse ja nõuda tarbijate huve kahjustava tegevuse keelamist. Olenemata rikkumise tuvastamiseks kasutatavast menetlusest peaks TTJA pädevuses olema avalikkuse ja tarbijate teavitamine nii tarbija õigusi rikkuvast ettevõtja tegevusest kui võimalustest taotleda rikkumise tagajärjel tekitatud kahju hüvitamist.

Eeltoodust tulenevalt muudetakse TKS § 21 lõiget 2 ja lisatakse punkt 7, millega nähakse ette, et TTJA pädevuses on avalikkuse teavitamine ettevõtja tegevusest, mis rikub tarbija õigusi või

kahjustab tarbijate õigustatud huve ning teavitada asjakohasel viisil rikkumise tagajärjel kahju kannatanud tarbijaid sellest, millised on õiguslikud võimalused taotleda neile tekitatud kahju hüvitamist. Teavitamise viisi valib TTJA ja see võib toimuda ameti veebilehe kaudu, meedia vahendusel või muul viisil.

Eelnõu § 1 punktides 2 ja 3 muudetakse TKS §-i 41 eesmärgiga lihtsustada tarbijavaidluste komisjonis läbiviidavat menetlust ja muudatus ei ole seotud CPC määruse rakendamisega. Vaidluse lahendamiseks tarbijavaidluste komisjonis kinnitatakse vähemalt kolmeliikmeline komisjoni koosseis, kuhu kuuluvad komisjoni esimees ja võrdne arv ettevõtjate ja tarbijate esindajaid. Paragrahvi 41 täiendatakse uue lõikega, mille kohaselt on võimalik kinnitada komisjoni koosseis ka üheliikmelisena, mis koosneb vaid komisjoni esimehest. Üheliikmeline komisjoni koosseis kinnitatakse juhul, kui tarbija ei ole soovinud asja suulist arutamist ning vaidluse lahendamise ettevalmistamise käigus kogutud tõendite ja teabe alusel on vaidluse asjaolud selged ja vaidlus lahendatakse kirjalikus menetluses. Tarbijavaidluste komisjonis ettevõtjate ja tarbijate esindajate osalemine vaidluse lahendamisel ei ole vajalik, kui vaidluse asjaolud on üheselt selged ja komisjon kolmeliikmelises koosseisus on varem analoogsetes vaidlustes teinud ühetaolisi otsuseid. Võimalus lahendada vaidlus komisjoni esimehe poolt kiirendab ja lihtsustab vaidluse lahendamise menetlust ning aitab säästa ettevõtjate ja tarbijate esindajate aega, mis kulub vaidluste lahendamisel osalemisele.

Eelnõu § 1 punktis 4 muudetakse §-i 43 seonduvalt punktis 3 tehtud muudatusega.

Eelnõu § 1 punktis 5 muudetakse TKS § 46 lõike 4 sõnastust ja täpsustatakse aluseid, millele võib tugineda tarbija nõue avalduse esitamisel tarbijavaidluse komisjonile.

Muudatuse vajadus tuleneb tarbijavaidluste komisjoni töökorralduse parandamisest ning ei ole seotud CPC määruse rakendamisega, kuid omab seost direktiiviga 2013/11/EL³, mis reguleerib tarbijavaidluste kohtuvälist lahendamist.

Sisuliselt muudetakse TKS § 46 lõike 4 sõnastust ja täpsustatakse, et tarbijavaidluste komisjonile lahendamiseks esitatud avalduses võib tarbija nõude esitamisel tugineda VÕS §-s 101 sätestatud õiguskaitsevahenditele, kuid ei ole välistatud ka muude nõuete esitamine seoses tarbija ja kaupleja vahelise lepingu täitmisega. Nt pakettreisilepingu täitmisega seonduvalt võib tarbija nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, tarbijakrediidilepinguga seonduvalt lepingutingimuse tühisuse tuvastamist, kaupleja poolt nõutava leppetrahvi vähendamist jne.

Kehtiva sõnastuse kohaselt tarbija saab nõude esitamisel tugineda VÕS-i § 101 toodud õiguskaitsevahenditele, mida on aga praktikas tõlgendatud selliselt, et tarbijal on olnud tarbijavaidluste komisjoni poole pöördudes võimalik tugineda üksnes VÕS §-s 101 toodud õiguskaitsevahenditele, aga mitte muudele VÕS-i alustele. Selline kitsendus ei ole mõistlik ja sellega takistatakse juurdepääsu tarbijavaidluste kohtuvälisele lahendamisele, mis direktiivi 2013/11/EL kohaselt ei ole lubatud. Tarbijal peaks olema võimalus pöörduda kauplejaga sõlmitud lepingust tõusetunud murega tarbijavaidluste komisjoni poole ka juhtumitel, mille puhul tarbija nõue ei mahu VÕS § 101 alla.

Eelnõu § 1 punktides 6 ja 7 tehtud muudatused seonduvad eelnõu § 1 punktis 3 tehtud muudatusega.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1551177472445&uri=CELEX:32013L0011>

Eelnõu § 1 punktis 8 muudetakse TKS § 49 sõnastust. Muudatuse vajadus tuleneb tarbijavaidluste komisjoni töökorralduse tõhusamaks muutmise vajadusest ning ei ole seotud CPC määruse rakendamisega.

TKS §-i 49 sõnastuse muutmisega täpsustatakse tarbijavaidluste komisjoni menetlusse võetud avalduste liitmist ühte menetlusse. Kui komisjoni menetluses on üheaegselt mitme tarbija esitatud avaldused seoses sama kauplejaga sõlmitud lepingutest tulenevate vaidluste lahendamiseks ja avaldustes esitatud tarbija nõuded põhinevad samadel õiguslikel alustel, on komisjoni sekretariaadil võimalik need avaldused liita ühte menetlusse.

Võrreldes §-i 49 kehtiva sõnastusega täpsustatakse eelnõus, et vaidlused liidab ühte menetlusse komisjoni sekretariaat. Tänauses sõnastuses on see jäetud lahtiseks, mistõttu praktikas on tekkinud vaidlusi selle üle, kellel on seadusest tulenev õigus vaidlusi ühte menetlusse liita.

Samuti täpsustatakse võrreldes tänasega ka vaidluste liitmise tingimusi. Senine eeldus, et nõuded peavad olema „õiguslikult omavahel seotud“ on tekitanud vaidlusi selle sisu tähenduses. Võimalike tulevaste vaidluste vältimiseks tehakse ettepanek asendada see õigustermin uue sõnastusega, mis seaks üheks eelduseks asjaolu, et nõuded peaksid põhinema sarnastel õiguslikel alustel.

Eelnõu § 1 punktis 9 muudetakse TKS §-i 51 sõnastust. Muudatuse vajadus tuleneb tarbijavaidluste komisjoni töökorralduse täpsustamisest ning ei ole seotud CPC määruse rakendamisega ning seondub eelnõu § 1 punktis 3 tehtud muudatusega.

TKS §-i 51 pealkirjast jäetakse välja sõnad „komisjoni istungil ja komisjoni koosseisu määramine“. Võrreldes kehtiva seadusega on §-st 51 välja jäetud sätte komisjoni koosseisu määramise kohta (§ 51 lg 2). Asjakohase sättega on täiendatud TKS §-i 41 (eelnõu § 1 punkt 3). Kehtiva TKS sõnastus näeb ette, et vaidluste lahendamine toimub istungil (TKS § 51) ja komisjon lahendab asja alati kollegiaalselt (vähemalt 3 liikme osavõtul – TKS § 41 lg 11 ja § 57). Selline lähenemine ei ole aga praktikas alati õigustatud, eriti olukordades, kus tarbija suulist arutelu ei nõua ja kui vaidlus ise on lihtne ja vaidluse asjaolud selged. Eelnõus nähakse ette võimalus, et teatud juhtudel võib komisjoni koosseis olla üheliikmeline.

Paragrahvi 51 lõikes 2 nähakse ette võimalus, et kui tarbija ei ole soovinud asja suulist arutamist ja komisjoni esimees ei pea poolte suulist ärakuulamist vajalikuks, lahendatakse vaidlus kirjalikus menetluses. Kirjaliku menetluse korral on võimalik vaidlus lahendada komisjoni üheliikmelisel koosseisul ehk siis komisjoni esimehel, kui vaidlus on lihtne ja selle asjaolud on selged. Muudel juhtudel kinnitatakse vaidluse läbivaatamiseks komisjoni kolmeliikmeline koosseis.

Paragrahvi 51 lõikes 3 sätestatakse põhimõte, et kui tarbija on soovinud asja suulist arutamist või kui komisjoni esimees, vaidluse asjaolusid arvestades peab vajalikus asja arutamist poolte osavõtul, korraldatakse vaidluse arutamine poolte või nende esindajate osavõtul.

Paragrahvi 51 lõigete 4, 5 ja 6 sõnastuses ei ole erinevusi, võrreldes kehtiva TKS § 51 lõigetega 4, 5 ja 6.

Paragrahvi 51 täiendatakse lõikega 7 ja sätestatakse põhimõte, et vaidluse menetlemise mistahes etapis võivad vaidlevad pooled ja komisjoni esimees teha omapoolseid ettepanekuid vaidluse lahendamiseks kokkuleppe sõlmimisega. Kehtiva TKS § 52 lõike 6 kohaselt on poolte

osavõtul toimuval istungil võimalik komisjoni esimehe poolt lepitusettepaneku tegemine, kui see on konkreetse vaidluse asjaolusid arvestades mõistlik. Lepitusettepaneku tegemise võimalus ka vaidluse kirjaliku menetlemise korral suurendaks vaidluste lahendamise efektiivsust. Kui vaidluse asjaolusid ja kogutud tõendeid arvestades ei ole vaidluse lahendamine võimalik, aga seda oleks mõistlik teha kompromissiga, võib komisjoni esimees teha pooltele kirjaliku lepitusettepaneku. Kui pooled kompromissiga nõustuvad ja seda tähtaegselt kinnitavad, loetakse menetlus lõppenuks poolte kokkuleppe sõlmimisega. Vastasel juhul menetluse lõpetatakse TKS § 47 lõikes 3 toodud alustel.

Eelnõu § 1 punktis 10 täiendatakse TKS §-i 52 lõikega 1¹ ja nähakse ette võimalus, et vaidluse kirjalikus menetluses lahendamise korral ei pea komisjoni koosseis füüsiliselt kogenema istungile, vaid istungi asja arutamiseks võib korraldada tänapäevaseid suhtlusvahendeid kasutades. Muudatus võimaldab vaidluste kiiremat lahendamist ning komisjoni liikmete ajaressursi paremat kasutamist.

Eelnõu § 1 punktis 11 muudetakse TKS § 52 lõiget 7 ja täpsustatakse, et kui pooled jõuavad istungil kokkuleppele, sõnastab komisjoni esimees kokkuleppe, mille pooled allkirjastavad.

Senine TKS sõnastus näeb ette, et komisjoni esimees vormistab kokkuleppe ja lõpetab menetluse. See on aga praktikas tekitanud probleeme, kuivõrd esiteks ei kohustata esimeest sõnastama kokkuleppe sisu, mis on aga vajalik selleks, et hiljem tuvastada, kas kokkulepet on ka järgitud. Teiseks on praktikas mõnevõrra küsitavusi tekkinud menetluse lõpetamisega seonduv, kuivõrd mõistlik oleks eeldada, et menetlus lõppeb automaatselt kompromissi sõlmimisega, mitte et komisjon peab astuma täiendavaid samme menetluse lõpetamiseks („komisjoni esimees lõpetab menetluse“). Ühtlasi on tekkinud arusaamatusi, et miks reguleeritakse menetluse lõppemist nii §-s 52 (mis reguleerib komisjoni istungit) kui ka §-s 55 (mis reguleerib menetluse lõppemist). Eeltoodu tõttu jäetakse uues sõnastuses menetluse lõppemisega seonduv välja, mistõttu võimalik konflikt asjassepuutuva TKS §-ga 55 (menetluse lõppemine) kaob.

Eelnõu § 1 punktides 12 ja 13 muudetakse TKS § 54 peakirja ja täiendatakse uue lõikega, millega reguleeritakse täpsemalt istungi protokollimine. Vaidlevate poolte või nende esindajate osavõtul toimuv istung alati protokollitakse. Kui vaidlust arutab vaid komisjoni koosseis, otsustab istungi protokollimise vajaduse komisjoni esimees. Muudatuse vajadus tuleneb tarbijavaidluste komisjoni töökorralduse tõhustamise ja tehnoloogiliste võimaluste rakendamise vajadusest ning ei ole seotud CPC määruse rakendamisega.

Eelnõu § 1 punktides 14 ja 15 tehtud muudatused TKS §-s 55 on seotud eelnõu § 1 punktis 9 tehtud muudatusega, mis näeb ette kokkuleppe võimaluse mistahes menetlusetapis. Pooled võivad jõuda kokkuleppeni ka vahetult enne istungit või siis istungite vahelisel ajal. Kui tarbija teavitab komisjoni sekretariaati, et on vaidluse menetlemise ajal jõudnud kauplejaga kokkuleppele, loetakse vaidluse menetlemine lõppenuks. Muudatuse vajadus tuleneb tarbijavaidluste komisjoni töökorralduse täpsustamisest ning ei ole seotud CPC määruse rakendamisega.

Eelnõu § 1 punktides 16 ja 17 tehtud muudatused TKS §-s 57 on seotud muudatusega eelnõu § 1 punktides 3 ja 10 tehtud muudatustega. Vaidlust võib lahendada ja teha otsuse ka komisjoni üheliikmeline koosseis ja seda ilma istungita. Üheliikmelise komisjoni koosseisu puhul teeb otsuse komisjoni esimees ainuisikuliselt ja sellele ei kohaldu § 57 lõiked 4 ja 5.

Eelnõu § 1 punktis 18 täiendatakse seadust tulenevalt CPC määruse rakendamise vajadusest §-dega 62¹–62³, millega antakse TTJA-le täiendavad õigused vastavalt CPC määruse artiklile 9.

CPC määruse artikkel 9 lg 3 punkt c kohustab liikmesriike tagama pädevale asutusele vähemalt järgmised uurimisõigused:

- c) *õigus teostada vajalikke kohapealseid kontrole, mis hõlmab õigust siseneda kõikidesse ruumidesse, maatükkidele ja transpordivahenditesse, mida uurimisalune kaupleja kasutab eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega, või nõuda seda teistelt ametiasutustelt, eesmärgiga uurida, arestida, teha või hankida koopiaid teabest, andmetest või dokumentidest olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast; õigus arestida teavet, andmeid ja dokumente uurimiseks vajalikuks ajaks ja vajalikus ulatuses; õigus nõuda uurimisaluse kaupleja esindajalt või töötajalt selgitusi faktiliste asjaolude kohta, teavet, andmeid ja dokumente uurimise esemega seonduva kohta ning talletada vastused;*

Eelnimetatud õiguse tagamiseks täiendatakse TKS-i §-ga 62¹. Täna lähtub TTJA dokumentide ja andmete uurimisel TKS §-s 62 esitatud viitest KorS-is toodud erimeetmetele, mida TTJA võib riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada, mis ei ole aga piisavad CPC määruuses toodu rakendamiseks.

KorS § 51 alusel on ametil isiku valduse läbivaatuse õigus ja valduse läbivaatusel on võimalik võtta proove, teostada mõõtmisi, teha ekspertiise ja jäädvustada olukorda, kuid puudub sõnaselge õigus tutvuda dokumentide või andmetega, eriti kui need on talletatud elektroonilisel andmekandjal. KorS §-de 49 ja 52 alusel võib amet läbi vaadata vallasasja ja võtta vallasasja hoiule, kusjuures vallasasja läbivaatus seisneb asja kontrollimises meeleliselt või tehniliste vahenditega. Nimetatud meetmed ei võimalda isiku valduse läbivaatamise käigus uurida dokumente või teavet, mis on elektrooniliselt talletatud erinevatele andmekandjatele.

KorS §-dega 49, 51 ja 52 ei ole tagatud CPC määruse art 9 lg 3 punktist c) tuleneva õiguse kasutamine, mille kohaselt peab pädeval asutusel olema õigus teostada vajalikke kohapealseid kontrole eesmärgiga uurida, arestida, teha või hankida koopiaid teabest, andmetest või dokumentidest olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast, samuti õigus vajadusel dokumente või andmeid uurimiseks vajalikuks ajaks ja vajalikus ulatuses arestida.

Dokumentide või andmete äravõtmine võib olla vajalik nendest koopiade või väljatrükkide tegemiseks või juhul, kui need on vajalikud korrarikumise väljaselgitamiseks ja on põhjendatud kahtlus, et hiljem ei ole need tõendid kättesaadavad.

Dokumentidega tutvumise vajadus võib tekkida näiteks juhul, kui amet saab mitmeid kaebusi selle kohta, et kaupleja reklaamib suurt allahindlust, näidates tavahinnana hinda, millega kaupleja ei ole väidetavalt kunagi neid kaupu pakkunud. Tegemist võib olla eksitava kauplemisvõttega, mille kasutamine on keelatud. Sellisel juhul peaks pädeva asutuse ametnikul olema õigus teostada kaupleja valduse läbivaatus, jäädvustada kohapeal esitatav reklaam ja teave ning nõuda juurdepääsu dokumentidele või andmetele, millest nähtuks reklaamitava kauba eelneva perioodi müügihinnad ja andmed kauba läbimüügi kohta. Kuna suurem osa andmetest ja dokumentidest on tänapäeval digitaalsed, siis peab pädeval asutusel olema võimalik nõuda juurdepääsu ka elektroonilisel andmekandjal talletatud teabele.

Elektroonilises keskkonnas toimuvate pakkumiste puhul on võimalik kasutada nt spetsiaalset tarkvara, mis kogub teatud perioodi jooksul e-poodide pakkumiste andmeid, mille põhjal on

võimalik tuvastada hinnaeelise lubamisega seonduvaid eksitavaid kauplemisvõtteid. Füüsilistes kauplustes seda aga sel kombel teha ei saa.

Menetluse läbiviimiseks vajalikele dokumentidele, andmetele ja teabele juurdepääsu õigus on tagatud näiteks Finantsinspeksiioonile finantssektorit reguleerivate seaduste ning finantsinspeksiiooni seaduse alusel.

TKS-i lisatava §-ga 62² antakse TTJA-le õigus nõuda igalt isikult dokumente, andmeid ja teavet eesmärgiga tuvastada rikkumine ja teha kindlaks korrarikkumise üksikasjad ning nõuda juurdepääsu korrarikkumisega seotud mistahes vormis või vormingus dokumentidele, andmetele ja teabele, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast.

Täiendava õiguse andmine TTJA-le tuleneb CPC määruse artiklis 9 sätestatud miinimumpädevuste ülevõtmisest, mis on vajalikud CPC määruse rakendamiseks.

Lisatav § 62² näeb TTJA-le ette õiguse nõuda füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt ning ametkondadelt, sealhulgas krediidasutustelt, makseasutustelt, infoühiskonna teenuse osutajatelt, dokumente, andmeid ja teavet, mis on vajalikud CPC määrusega hõlmatud õigusaktidest tulenevate nõuete täitmisega seotud korrarikkumise väljaselgitamiseks ja ohu ennetamiseks ning nõuda ka juurdepääsu korrarikkumisega seotud dokumentidele ja andmetele olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast.

CPC määruse artikkel 9 lg 3 punktide a) ja b) kohaselt peavad liikmesriigi pädevale asutusele olema tagatud vähemalt järgmised uurimisõigused:

- a) *õigus saada juurdepääs asjakohastele määrusega hõlmatud rikkumisega seotud mis tahes vormis või vormingus dokumentidele, andmetele ja teabele, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast;*
- b) *õigus nõuda oma liikmesriigi igalt ametiasutuselt, organilt ja ametilt ja igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult asjakohase, mis tahes vormis või vormingus teabe, andmete või dokumentide esitamist, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast, eesmärgiga tuvastada, kas on esinenud või esineb käesoleva määrusega hõlmatud rikkumine, ja eesmärgiga teha kindlaks sellise rikkumise üksikasjad, sealhulgas jälgida finants- ja andmevoogusid, teha kindlaks finants- ja andmevoogudega seotud isikuid ning selgitada välja teavet pangakontode kohta ja veebisaitide omanikke;*

CPC määruse põhjenduspunktis 9 on märgitud, et pädevatel asutustel peaks olema juurdepääs kõigile uurimise eseme või tarbijaturu ühisuurimisega („lauskontroll“) seotud asjakohastele dokumentidele, andmetele ja kogu teabele, et teha kindlaks, kas tarbijate huve kaitsvate liidu õigusaktide rikkumine on toimunud või on toimumas, ning eelkõige selleks, et teha kindlaks vastutav kaupleja, olenemata sellest, kellele vastavad dokumendid, andmed või teave kuuluvad, ja olenemata nende vormist või vormingust, nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast.

Täna lähtub TTJA dokumentide ja andmete uurimisel TKS §-s 62 esitatud viitest KorS-is toodud erimeetmetele, mida TTJA võib riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada. Võimaldatud erimeetmed ei ole aga piisavad CPC määruse artiklis 9 sätestatud õiguste tagamiseks.

KorS § 30 alusel on TTJA-l õigus isikut küsitleda ja nõuda dokumente. KorS § 23 lg 2 kohaselt on võimalik seda erimeedet kasutada ka isikute suhtes, keda ei ole alust pidada avaliku korra eest vastutavaks isikuks. Eelnõu autorite hinnangul ei ole kehtiva siseriikliku õiguse alusel siiski võimalik tarbijate majandushuve kaitsvatest õigusaktidest tulenevate nõuete rikkumise avastamiseks nõuda juurdepääsu isiku arvutis või mujal elektrooniliselt talletatud teabele või infoühiskonnateenuse pakkuja poolt talletatud teabele.

TKS-i lisatava §-ga 62³ antakse TTJA-le õigus veebiliidesele juurdepääsu piiramist. Muudatus tuleneb CPC määruse miinimumpädevuste ülevõtmisest, mis on vajalikud CPC määruse rakendamise kontekstis ja millega antakse TTJA-le täiendav õigus tulenevalt CPC määruse artiklist 9.

CPC määruse artikkel 9 lg 4 punktis g) pannakse liimesriikidele kohustus tagada pädevale asutusele minimaalselt järgmine õigus:

g) kui puuduvad muud tõhusad võimalused käesoleva määrusega hõlmatud rikkumiste lõpetamiseks või keelustamiseks, et hoida ära tarbijate kollektiivsetele huvidele tõsise kahju tekkimise oht:

i) õigus eemaldada veebiliidese infosisu või piirata sellele juurdepääsu või anda korraldus veebiliidesele juurdepääsul tarbijatele selgesõnalise hoiatuse kuvamiseks;

ii) õigus anda veebimajutusteenuse pakkujale korraldus veebiliidese sisu eemaldamiseks, blokeerimiseks või sellele juurdepääsu piiramiseks, või

iii) kui see on asjakohane, õigus anda domeeniregistritele või domeeniregistrite pidajatele korraldus täielikult kvalifitseeritud domeeninimi kustutada ning võimaldada asjaomasel pädeval asutusel see registreerida;

sealhulgas nõuda kolmandalt isikult või muult ametiasutuselt nende meetmete rakendamist;

Internet ja digitaalsed võimalused ning järjest suurem globaliseerumine on tinginud vajaduse, et tarbijaõiguse täitmise tagamise eest vastutavatel asutustel oleks võimalik kasutada aja- ja asjakohaseid meetmeid, et tagada tarbijate huvide kõrgetasemeline kaitse ka digitaalses keskkonnas. Järjest enam tarbijaid sooritavad oma ostud e-kaubanduse korras. Euroopa Komisjoni tellitud e-kaubanduse uuringu kohaselt tegi 2016. aastal 47,8% Eesti elanikest oste e-kaupleja juures.⁴ Digitaalses keskkonnas toimuvate rikkumiste avastamine ja kiire lõpetamine ei ole mitte ainult tarbija huvides, vaid sellega tagatakse ka võrde konkurents kauplejate vahel. Õigusnorme mittejärgivate kauplejate avastamine ja nende ebaseadusliku tegevuse lõpetamine teenib nii tarbijate kui ka ausate kauplejate huve.

Digitaalsete võimaluste kasutamise laienemine ja veebipõhiste ostukohtade arvu suurenemine on suurendanud ka tarbijaõigusi mittejärgivate kauplejate ja veebis toimuvate rikkumiste arvu. Tegelikult kaupleja identiteeti varjates kasutatakse sageli mitmeid vahendajaid ja seotud firmasid. Vastutustundetutel kauplejal on lihtne avada ja sulgeda veebipoode, mille kaudu tehakse tarbijaid kahjustavaid tehinguid. Näiteks võetakse tarbijatelt kauba eest ettemaks ja jäetakse kaup tarnimata ning ka ettemaks tagastamata. Taoliste rikkumiste eest vastutavate kauplejate kindlakstegemine ja tarbijate huve kahjustava tegevuse õigeaegne lõpetamine on raskendatud ilma juurdepääsuta asjakohastele andmetele ja teabele ning võimaluseta takistada juurdepääsu e-kaupleja veebilehele.

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/survey-consumer-attitudes-2016_en.pdf

Komisjoni mõjuanalüüsis on välja toodud, et näiteks aastatel 2013-2014 esitasid tarbijad EL tarbijate nõustamiskeskuste kaudu tuhandeid kaebusi seoses kauplejaga, kes veebipoe kaudu pakkus ja müüs mööblit, kuid jättis tellitud kauba tarbijatele kättetoimetamata⁵. Kaupleja muutis korduvalt oma nime ja asukohta, pakkus sama kaupa mitmetes erinevates liikmeriikides registreeritud aadressiga veebilehtede kaudu, sulgedes neid pärast pädevate asutuste poolsete nõuete esitamist ja avades seejärel uuel aadressil. Kauplejal puudus igasugune püsiv tegevuskoht, mille kaudu määratleda tema seaduslik asutamise koht. LR-de pädevatel asutustel kulus üle kolme aasta, et jõuda isikuteni, kes sellise kauplemise korraldasid.

Eelkirjeldatud probleemistikuga tegelemiseks ja EL õiguse ülevõtmiseks antakse §-ga 62³ TTJA-le õigus nõuda veebiliidesele juurdepääsu piiramist. CPC määruse artikli 3 punkti 15 kohaselt on veebiliideseks tarkvara, mida haldab kaupleja või mida hallatakse kaupleja nimel ja mille kaudu võimaldatakse tarbijatele juurdepääs kaupleja pakutavatele kaupadele või teenustele. Veebiliideseks on näiteks veebileht või selle osa, mobiiliäpp või muu rakendus, mille kaudu on tarbijale tehtud võimalikuks ligipääs kaupleja pakutavatele kaupadele või teenustele ning tehingute tegemine kauba ostmiseks või teenuse tarbimiseks.

Paragrahvi 62³ eesmärgiks on võimaldada tarbijate kollektiivsetele huvidele olulise kahju tekkimise ohu ärahoidmiseks piirata Eesti territooriumil kaupleja tegevust, millega rikutakse tarbijate huve kaitsvatest liidu õigusaktidest tulenevaid nõudeid, kui rikkumise lõpetamiseks puuduvad muud tõhusad võimalused. Säte ei pane jälgimiskohustust infoühiskonna teenuse osutajale ega sideteenuse osutajale, kuid vastava teabe saamisel on nad kohustatud veebiliidese sisu eemaldama, selle blokeerima või sellele juurdepääsu piirama või veebiliidesele juurdepääsul kuvama selgesõnalise hoiatuse tarbijatele.

Analoogne õigus veebilehe blokeerimiseks on hasartmänguseaduses antud Maksu- ja Tolliametile, et piirata juurdepääsu ebaseaduslikule kaughasartmängule. Kuna tegemist on isiku õigusi oluliselt piirava meetmega, siis võimaldatakse CPC määruse rakendamisel kõnealuse meetme kasutamist vaid TTJA-l. Teised CPC määruse rakendamisel pädevad asutused saavad vajaduse korral koostöö korras taotleda TTJA-lt korralduse andmist veebiliidesele juurdepääsu piiramiseks, kusjuures TTJA otsustada jääb selle meetme kasutamise vajadus ja põhjendus. TTJA saab täpsustada juhenditega järelevalve korralduse protseduure, näiteks kuidas tehniliselt korraldada veebiliidesele juurdepääsu tõkestamine või tarbijatele selgesõnalise hoiatuse kuvamine veebiliidesele juurdepääsul.

Meetme kasutamine peab olema põhjendatud ja proportsionaalne ning selle kasutamine on võimalik vaid juhul, kui korrarikkumise lõpetamiseks puuduvad muud võimalused ja esineb tarbijate kollektiivsete huvide kahjustamise oluline oht. Esmalt peab TTJA võimalusel pöörduma kaupleja enda poole, kohustades teda lõpetama korrarikkumine. Juhul, kui kaupleja poole pöördumisega ei õnnestu korrarikkumist lõpetada, võib pädev asutus rikkumise lõpetamiseks pöörduda infoühiskonna teenuse osutaja poole infoühiskonna teenuse seaduse § 9 ja 10 alusel, mille kohaselt peaks infoühiskonna teenuse osutaja, saades teada, et järelevalveasutus on andnud korralduse teave kõrvaldada, kõrvaldama kohe vastava talletatud teabe või osa sellest või tõkestama sellele juurdepääsu. Kui infoühiskonna teenuse osutaja pädeva asutuse taotlusele ei reageeri või kui infoühiskonnateenuse pakkuja asub väljaspool Eestit, võib internetiühendust pakkuva elektroonilise side ettevõtjale teha ettekirjutuse veebiliidesele juurdepääsu piiramiseks. Näiteks kui e-kaupleja järjepidevalt ei täida oma kohustust tarnida tellitud kaupu tarbijatele, ei tagasta tarbijatelt saadud ettemakseid, ei ole

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0164>

tarbijatele kättesaadav ega lahenda nende probleeme, siis sellise tegevuse tagajärjel võivad olulist kahju kannatada sajad tarbijad. Kui e-kaupleja ei täida talle antud korraldust rikkumine lõpetada või kui e-kaupleja ei ole pädevale asutusele kättesaadav või kaupleja isikut ei ole võimalik tuvastada, on e-kaupleja veebilehele juurdepääsu takistamine ainus võimalus korralikkumise lõpetamiseks ja tarbijatele edasise kahju tekkimise ärahoidmiseks.

Eesti maatunnusega .ee domeeninimesid haldav organisatsioon on Eesti Interneti Sihtasutus (edaspidi *EIS*), kelle ülesandeks on Eesti maatunnusega ja Eestiga seotud tippaseme domeeninimed haldamine. EIS on Eesti domeenide registriks.

Registripidajad on EIS-i poolt volitatud ja akrediteeritud ettevõtted või asutused, kes pakuvad registreerimisteenuseid isikutele, kes soovivad domeeni registreerida. Domeeni võib registreerida nii füüsiline kui juriidiline isik. Registripidaja on tavaliselt internetiteenuse ja serveri majutusteenuse pakkuja. Volitatud registripidajaid on Eestis hetkel üle 40.

Kui TTJA pöördub EISi kui domeeniregistri poole domeeni kustutamise taotlusega, rakendab EIS enda tavapärasest kustutamismenetlust ja võimaldab TTJA-l soovi korral teostada domeeni omanikuvahetust 30 päeva jooksul. Selle aja jooksul ei ole see domeen internetikasutajatele kättesaadav ning TTJA saab domeeni enda nimele ümber registreerida. Selleks tuleb ametil pöörduda .ee akrediteeritud registripidaja poole. Kui TTJA ei soovi domeeni omanikuvahetust teostada, kustub domeen ära ja seda on võimalik isikutel vabalt registreerida.

Eelnõu § 1 punktis 19 muudetakse TKS §-i 63 (kontrolltehing) sõnastust. Muudatus tuleneb CPC määruse miinimumpädevuste ülevõtmisest, mis on vajalikud CPC määruse rakendamise kontekstis ja millega antakse TTJA-le kontrollteingu tegemiseks täiendavad õigused tulenevalt CPC määruse artiklist 9.

CPC määruse art 9 lõike 3 punktis d) nähakse ette, et pädeval asutusel peab olema *õigus osta tooteid ja teenuseid kontrollitudena, vajaduse korral variisikuna, et avastada määrusega hõlmatud rikkumisi ning koguda tõendeid, sealhulgas õigus kaupu ja teenuseid kontrollida ning jälgida, uurida, demonteerida ja katsetada.*

Kehtiv TKS välistab variisiku kasutamise kontrollitud tegemisel – TKS § 63 lg 2 ütleb sõnaselgelt, et „kontrollteingu tegemisel ei või teha jälitustoiminguid, kihutada isikut süüteo toimepanemisele ega toime panna süüteotunnustega tegu, samuti ei või kontrollteingu tegemise tagamiseks kasutada salajasele koostööle kaasatud isikut, teeselda juriidilist isikut, kasutada variisikut ega konspiratsioonivõtteid politsei ja piirivalve seaduse §-de 75¹ ja 75⁴–75⁷ tähenduses.“

Varjatud kontrollteingu tegemise õigus on eelnõu koostajate hinnangul TTJA-le vajalik seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks, kuivõrd riiklik järelevalve peab liikuma ajaga kaasas ja järelevalve peab toimuma ka digitaalses keskkonnas.

Sidevahendite abil, sealhulgas veebikeskkonnas lepingute sõlmimisel on kauplejatele seatud mitmeid kohustusi, nt kohustus esitada lepingueelset teavet, anda kirjalik kinnitus lepingu sõlmimise kohta, tarnida kaup tarbijale vähemalt 30 päeva jooksul, kohustus võimaldada tarbijatel lepingust taganeda 14 päeva jooksul pärast lepingu sõlmimist. Järelevalve nende nõuete täitmise üle digitaalses keskkonnas tähendab uusi väljakutseid ka järelevalveasutustele, kuna veebikeskkonnas toimuva rikkumise tagajärjed mõjutavad samaaegselt väga paljusid tarbijaid. Eelpool loetletud kohustuste täitmist ei saa kontrollida muul moel kui

kontrolltehinguga. CPC määruse kohaselt on kontrollteingu eesmärgiks tuvastada korrarikkumine või selle puudumine. Kontrollteingu käigus saadav teave peab olema kasutatav tõendina nii riikliku järelevalve raames ettekirjutuse tegemisel ja sunniraha rakendamisel kui ka vääртеomenetluses karistuse määramisel.

Kontrolltehinguga ei koguta andmeid kaupleja ja tema käitumise kohta varjatult, vaid kontrollitakse kaupleja tegevust, kes avalikult pakub kaupu või teenuseid ja avaldab valmisolekut tehingu tegemiseks tarbijaga. Kontrollteingu käigus fikseeritakse kaupleja käitumine tehingu ettevalmistamisel või siis lepingu täitmise etapis. Kaupleja peab tarbijalepingute sõlmimisele kehtestatud nõudeid järgima alati ja iga tarbijaga lepingut sõlmides. Kontrollteingu tegemisel käitub pädeva asutuse ametnik kui keskmine tarbija, mistõttu ei saa kontrollteingut pidada kaupleja õigustesse intensiivselt sekkuvaks meetmeks.

Võrreldes kontrollteingu kehtiva regulatsiooniga võimaldatakse kontrollteingut tegeval ametiisikul kasutada kontrollteingu tegemisel väljamõeldud nime või kaasata kontrollteingu tegemisse avaliku korra eest mittevastutav isik. Tavalises jaekaubanduses tehingut tehes ei esita tarbija enda kohta kauplejale andmeid. Kontrollteingu tegemisel tavapärasel jaekaubanduses ei pea seda tegema ka pädeva asutuse ametnik. Üha enam tehakse aga tänapäeval tehinguid digitaalses keskkonnas e-poodides ja platvormide kaudu. Sageli on veebiplatvormidele juurdepääsuks vajalik konto tegemine või esmase tagatise andmine. Kui sellises olukorras peab kontrollteingut teostav ametnik avaldama oma isiklikud andmed ja on seeläbi kauplejale äratuntav, ei ole võimalik saavutada kontrollteingu eesmärki ega teostada tõhusat järelevalvet.

CPC määruses on küll kasutatud terminit „kontroll“, kuid määrusega hõlmatud rikkumised võivad olla seotud ka tehingu tegemise, tehingu täitmise või tehingu ülesütlemise nõuete täitmise kontrollimisega. CPC määruse kontekstis on kontrollteing suunatud eelkõige tehingu tegemise nõuete kontrollimisele, kuigi e-kaubanduse puhul võib see olla vajalik ka tehingu esemeks oleva asja nõuetele vastavuse kontrollimiseks. Näiteks sidevahendi abil sõlmitud lepingu puhul lepingust taganemisõiguse võimaldamist saab kontrollida vaid pärast lepingu sõlmimist. Lepingu sõlmimiseks on vaja sisestada ostja nimi ja aadress. Et kontrollteingut tegev ametnik ei oleks kauplejale äratuntav, peab ta saama kasutada andmeid, mida ei oleks võimalik seostada pädeva asutuse ja ametniku isikuga.

Kontrollteingu käigus ei pea alati jõudma tehingu tegemiseni, vaid see võib lõppeda enne lepingu sõlmimist. Näiteks tarbijakrediidilepingu sõlmimisele kehtestatud nõuete täitmise kontrollimisel on võimalik kontrollteingu raames kontrollida tarbijale lepingueelse teabe edastamist ja tema krediitvõimelisuse hindamist ning seejärel kontrollteing lõpetada enne krediidilepingu sõlmimist.

Pädevatel asutustel on õigus kontrollteingu käigus omandatud vallasasja uurida ja katsetada ning jälgida kontrollteingu käigus teenuse osutamist. Kontrollteingu tegemisega seonduvate kulude katmine on reguleeritud KorS §-s 83. Kui kontrollteingu käigus omandatud vallasasja ei ole võimalik pärast läbivaatust tavapäraselt kasutada, hüvitab pädev asutus selle maksumuse. Kui vallasasja läbivaatamise käigus selgub, et vallasasi ei vasta õigusaktides kehtestatud nõuetele, võib pädev asutus vallasasja maksumust mitte hüvitada.

Kontrolltehinguga kaasnevaks probleemiks on riikliku järelevalve ja süüteomenetluse eristamine. Kuna vääртеomenetlus ei tunne kontrollteingu regulatsiooni, siis on kontrollteing üksnes riikliku järelevalve meede, mille tulemuseks saab olla vaid ettekirjutus ning sunniraha rakendamine. Siiski võivad ka riikliku järelevalve käigus kogutud tõendid viia

väärteomenetluse, kuid kontrollteingu probleemiks on tema süüteo matkimise laadne olemus. Kohtupraktikas on leitud, et matkimisele allutatud süüteod jäävad olemuslikult peaaegu alati katsestaadiumisse ja põhimõtteliselt võib väita, et sama kehtib ka kontrollteingu käigus toimepandud väärteole. Väärteo katse ei ole aga üldjuhul karistatav (KarS § 25¹)

CPC määruse kohaselt peavad pädevatele asutustele tagatud uurimisõiguste kasutamisel kogutud tõendid olema vajadusel kasutatavad ka karistuste määramisel.

Eelnõu §1 punktis 20 muudetakse TKS § 64 lõiget 3 ja vastavalt haldusmenetluse seadusele võimaldatakse ettekirjutuse puhul ka selle elektroonilist kättetoimetamist. Muudatuse vajadus tuleneb õiguskorra ajakohastamisest ning ei ole seotud CPC määruse rakendamisega.

Eelnõu § 1 punktis 21 muudetakse TKS § 65 lõikes 2 esitatud viiteid võlaõigusseadusele. Muudatuse vajadus tuleneb riikliku järelevalve korraldamise korrastamisest, kuid on kaudselt seotud ka CPC määruse rakendamisega. CPC määrusega on hõlmatud direktiiv 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta. Nimetatud direktiiv on Eesti õigusesse üle võetud võlaõigusseaduse ja makseasutuste ja e-raha asutuste seadusega ning järelevalve pädevus on Finantsinspektsioonil ja TTJA-l.

VÕS § 711⁴ sätestatakse nõue, et krediidasutuste poolt põhimakseteenuste eest võetav tasu peab olema mõistlik, arvestades elanike sissetuleku taset ja krediidasutuste poolt maksekontoga seotud makseteenuste eest võetavate tasude keskmist suurust Eestis. Põhimakseteenusteks on konto avamine ja hoidmine, kontole raha paigutamine ja sularaha väljavõtmine, arvete ja maksude tasumine otsekorraldusega, tasumine kaardiga.

Hetkel on muudetava sätte alusel krediidasutuste põhimakseteenuste eest võetavate tasude mõistlikkuse üle järelevalve teostamine TTJA ülesanne. Kuigi TTJA ülesandeks on tarbijaõiguste jõustamine ja tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmine, siis ühegi muu teenuse või kauba eest võetava tasu suuruse mõistlikkust amet ei hinda.

Samas on krediidi- ja makseasutused Finantsinspektsiooni järelevalve subjektid, kelle tegevuse üle teostatakse riiklikku järelevalvet. Finantsinspektsiooni järelevalvega on hõlmatud kõik riikliku finantsjärelevalve subjektid sh krediidasutused, kellel on kohustus pakkuda põhimaksekontot ja sellega seotud teenuseid. Finantsinspektsiooni ülesandeks on tagada finantsüsteemi stabiilsus, usaldusväarsus ja läbipaistvus, mille osaks peaks olema ka järelevalvesubjektide hindade läbipaistvus ja mõistlikkus.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kogus teavet direktiivi 2014/92/EL kõnealuse sätte rakendamise praktika kohta ka teistelt liikmesriikidelt ja 14 liikmesriigi (UK, CY, NL, PL, AT, LV, LT, EL, DE, FI, IE, SE, CZ, HR) kohta saadud info kohaselt oli nendes riikides pädevaks asutuseks kas finantsjärelevalve asutus, keskpank või rahandusministeerium.

VÕS § 721⁵ sätestab makseteenuse üleviimise eest võetavate tasude piirangud. Nimetatud paragrahvi lõike 1 kohaselt tuleb makseteenuse üleviimisel esitada asjakohane teave tarbijale tasuta. Sama paragrahvi lõiked 2, 3 ja 4 reguleerivad tasude võtmist endise ja uue makseteenuse osutaja vahel, tasude määramist makseteenuse lepingu lõppemise korral ning makseteenuse üleviimisega seotud teenuse eest võetava tasu kujunemist. VÕS § 721⁵ lõigete 2-4 osas tarbijate kollektiivsete huvide tagamiseks TTJA poolt riikliku järelevalve teostamine makseteenuse üleviimisega seotud tasude kujunemise osas ei ole mõistlik. Makseteenuse osutajate võetavate

tasude asjakohasus ja vastavus nende tegelikele kuludele peaks kuuluma Finantsinspektsiooni järelevalve alla makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse alusel.

Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamise eesmärgiks oli tõhustada riiklikku järelevalvet kahe ühineva ameti teostatavate järelevalvevaldkondade üle ning tagada asutuse jätkusuutlikkus. Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamine lähtus riigireformi üldisemast põhimõttest, milleks on dubleerimise vähendamine riigiametites, ametiasutuste arvu vähendamine ning avaliku teenuse kvaliteedi ja kättesaadavuse paranemine.

Riikliku järelevalve korrastatuse ning ülesannete dubleerimise vältimise eesmärgil kaotatakse TTJA ülesannete seast järelevalve krediidasutuste põhimakseteenuste eest võetavate ning maksekonto üleviimisega seotud tasude üle. Selline ülesanne jääb selguse ja mõistliku riikliku ressursikasutuse huvides edaspidi Finantsinspektsioonile, kellel on ülesanne tagada makseteenuste tasude võrreldavus ja kes omab vajalikke andmeid põhimakseteenuste tasude mõistlikkuse hindamiseks, lähtudes sätestatud kriteeriumitest.

Finantsinspektsioon teostab riiklikku finantsjärelevalvet finantssektori usaldusväärse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise eesmärgil. Nii krediidi- kui makseasutused on finantsjärelevalve subjektideks, peavad tegutsemiseks omama Finantsinspektsiooni väljastatud tegevusluba ning neil on aruandluskohustus. Finantssektorit reguleerivate eriseaduste ja finantsinspektsiooni seaduse alusel on Finantsinspektsioonil finantsjärelevalve teostamiseks vajalikud õigused.

Tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks on TTAJ-l VÕS §-i 733¹³ ja TKS § 65 lõike 3 alusel võimalik pöörduda hagiga maakohutusse ja nõuda kauplejalt tarbijate õiguste rikkumise lõpetamist ja rikkumisest hoidumist.

Käesolev muudatus on seotud eelnõu §-ga 5, kus asjakohase sättega täiendatakse makseasutuste ja e-raha asutuste seadust, milles sätestatud nõuete täitmise üle järelevalve teostamine on Finantsinspektsiooni ülesanne.

Eelnõu § 1 punktis 22 täiendatakse TKS-i §-ga 65¹ ja sätestatakse võimalus kauplejapoolse kohustuse võtmiseks lõpetada rikkumine ja heastada rikkumisega tekitatud kahju tarbijatele. Muudatus tuleneb CPC määruse miinimumpädevuste ülevõtmisest, mis on vajalikud CPC määruse rakendamise kontekstis ja millega antakse TTJA-le täiendavad õigused tulenevalt CPC määruse artiklist 9.

Sätte eesmärk on võimaldada CPC määruse art 9 lg 4 punktides b) ja c) kehtestatud õiguse kasutamist:

- b) *õigus püüda saavutada, et määrusega hõlmatud rikkumise eest vastutav kaupleja võtab kohustuse rikkumine lõpetada, või õigus nõustuda kaupleja kohustuse võtmisega;*
- c) *õigus saada kauplejalt kaupleja algatusel olukorra heastamiseks täiendavate kohustuste võtmist tarbijate kasuks, kellele on väidetavast määruse rikkumisest tekkinud kahju, või kui see on asjakohane, püüda saavutada, et kaupleja võtaks kohustuse, mis pakuks nimetatud rikkumisest mõjutatud tarbijatele piisavaid õiguskaitsevahendeid.*

Hetkel on TTJA-l õigus tarbijate kollektiivseid huve kahjustavate tegevuste korral teha kauplejale ettekirjutus, pöörduda kohtusse nõudega tarbijate huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks või võtta ettevõtja vastutusele ja määrata talle rahaträhv (TKS § 64-65 ja § 68-74). Nendele sammudele eelnev tegevus ei ole õigusakti tasandil täpselt reguleeritud, kuid on vajalik CPC määruse rakendamiseks.

Kavandatava muudatusega antakse kauplejale, kelle tegevuses on tarbijate huve kaitsvates õigusaktides sätestatud nõuete rikkumise tunnused ning kellele TTJA kavatses teha rikkumise lõpetamist nõudva ettekirjutuse, võimalus esitada TTJA-le ettepanek kohustuste võtmiseks, mis on suunatud selle kaupleja tegevusest tuleneva rikkumise lõpetamisele ja rikkumise tagajärjel tarbijatele tekitatud kahju heastamisele.

TTJA halduspraktika kohaselt, kui amet on järelevalvemenetluse käigus jõudnud seisukohale, et kaupleja tegevuses esinevad tarbijate kaitseks sätestatud nõuete rikkumise tunnused, koostab amet menetluse järelduste kohta märgukirja (andes kaupleja tegevusele õigusliku hinnangu), ning saadab selle vastavale kauplejale. Eelnimetatud märgukirja eesmärgiks on teavitada kauplejat, et tema tegevus ei ole kooskõlas tarbijaõigusega, mistõttu võib sellele järgneda ettekirjutusega korrarikkumise lõpetamise kohustuse panemine. Seega, kui kaupleja saab teada, et ameti hinnangul on tema tegevus vastuolus tarbijate kaitseks õigusaktides sätestatud nõuetega, siis on tal võimalus pakkuda omalt poolt meetmeid ja võtta endale kohustus teatud viisil käitumiseks, et lõpetada rikkumine ja kõrvaldada selle mõju, pakkudes rikkumisest mõjutatud tarbijatele piisavaid õiguskaitsevahendeid neile tekitatud kahju heastamiseks. Olenevalt asjaoludest võivad piisavaks õiguskaitsevahendiks olla parandustööd, hinna alandamine, asja asendamine, kauba või teenuse eest tasutud hinna hüvitamine või lepingu lõpetamine. Olukorras, kus rikkumise tagajärjel on tarbijad kannatanud kahju, on olukorra heastamine tarbijatele kasulikum kui rikkumise eest ettevõtja karistamine.

Kaupleja taotlus kohustuste võtmiseks peab olema piisavalt üksikasjalik, et oleks võimalik hinnata kohustuste sobivust ja nende heastavat mõju kahju kannatanud tarbijatele. Kaupleja võetavate kohustuste tulemuslikkuse ja sobivuse osas võib amet konsulteerida vabatahtlike tarbijaühenduste ja teiste asjaomaste isikutega. TTJA ja kaupleja koostöös leitud lahendus rikkumise lõpetamiseks ja selle mõju heastamiseks on meetmena tarbijate huvide kaitseks sobivam lahendus, kui ameti poolt tehtud ettekirjutus kohustusega rikkumine lõpetada või väärteo eest ettevõtja karistamine.

Kui TTJA nõustub kaupleja pakutud kohustustega, siis võib ta otsusega muuta need kohustused kauplejale siduvaks ning haldusmenetluse sellega ka lõpetada või siis lõpetada väärteomenetluse.

TTJA kehtestab kohustused kaupleja suhtes tähtajalisena, seejuures peab kaupleja TTJA poolt ette nähtud aegadel, näiteks perioodiliselt, kohustuste täitmisest teavitama. Teavitamise aeg ja võimalik perioodilisus sõltub iga juhtumi asjaoludest ja kohustuste kehtivusaja pikkusest ning see määratakse TTJA otsuses. Sarnaselt ettekirjutustega võib amet oma veebilehel avaldada kaupleja võetud kohustused.

Kaupleja võetud kohustuste heakskiitmise tulemusena lõpetatud menetlust võib TTJA uuesti alustada, kui asjaolud, millel menetluse lõpetamine põhineb, on olulisel määral muutunud või kui kaupleja tegevus on vastuolus võetud kohustustega või kui otsus tehti kaupleja esitatud ebatäieliku, ebaõige või eksitava teabe alusel.

Eelnõu § 1 punktides 23 ja 24 muudetakse ja täiendatakse TKS §-i 67. Muudatuse vajaduse tingib CPC määruse rakendamine. Vastava muudatusega ajakohastatakse ELi määruse viidet. Muudatus tuleneb asjaolust, et uue CPC määruse (nr 2017/2394).rakendumisel alates 17. jaanuarist 2020 muutub kehtetuks tarbijakaitsealase koostöö määrus nr 2006/2004.

Lisaks sätestatakse põhimõte, et teise liikmesriigi põhjendatud taotluse alusel viib TTJA läbi vajalikud menetlustoimingud CPC määrusega hõlmatud rikkumise tuvastamiseks ja lõpetamiseks.

Muudatuse vajadus tuleneb CPC määruse artiklitest 11 ja 12, mille kohaselt on TTJA-l teise liikmesriigi pädeva asutuse taotluse alusel kohustus viia läbi uurimistoiminguid, et koguda tõendeid rikkumise tuvastamiseks või siis viia läbi toimingud teise liikmesriigi pädeva asutuse poolt tuvastatud rikkumise lõpetamiseks.

Eelnõu § 1 punktis 25 muudetakse TKS §-i 70 ja suurendatakse ebaausa kauplemisvõtte kasutamise keelu rikkumise eest määratava karistuse ülempiiri 32-lt tuhandelt 50 tuhande euroni. Muudatus on seotud CPC määruse rakendamisega. Määruse art 9 lg 4 sätestab, et tarbijaõiguse täitmise tagamiseks määratavad karistused, nt trahvid või perioodilised karistusmaksed, peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Komisjon on tarbijaõiguse ajakohastamise direktiivi ettepaneku mõjuhinnangus välja toonud, et tarbijaõiguse rikkumise eest määratavad karistused on liikmesriikides väga erinevad ja näiteks ühe ja sama ebaausa kauplemisvõtte kasutamise eest määratav rahatrahv võib olla 3800 eurot kuni 600 000 euroni. Eestis on hetkel kehtiva TKS-i alusel trahvimäära ülempiiriks 32 000 eurot.

Ebaausa kauplemisvõtte kasutamise eest määratava trahvimäära ülempiiri tõstmisega ühtlustatakse trahvimäär samasisulise rikkumise eest reklaamiseaduses sätestatud trahvimääraga.

Reklaamiseaduse § 35 näeb ette reklaami nõuete rikkumise eest juriidilisele isikule rahatrahvi kuni 50 000 eurot. Reklaamiseadus keelab eksitava reklaami kasutamise. Ebaausa kauplemisvõtte regulatsiooni kohaselt on keelatud igasuguste eksitavate kauplemisvõtete kasutamine, sealhulgas ka eksitav reklaam, mistõttu on mõistlik sarnaste rikkumiste eest määratavad karistused ühtlustada. Seetõttu nähakse ette trahvimäära suurendamine ebaausa kauplemisvõtte kasutamise keelu rikkumise eest, ühtlustades selle reklaamiseaduses kehtestatud vastava trahvimääraga.

Eelnõu § 1 punktis 26 muudetakse TKS §-i 72¹. Muudatuse vajadus tuleneb riikliku järelevalve korraldamise korrastamisest ning ei ole otseselt seotud CPC määruse rakendamisega.

Muudatus on seotud käesoleva eelnõu § 1 punktis 21 ettenähtud muudatusega ning asjaoluga, et kehtivas sõnastuses ei ole väärteoskoosseisu pealkiri vastavuses selle sisuga. TKS § 72¹ lg 1 sätestab karistuse VÕS §-des 710¹ ja 711⁴ sätestatud põhimakseteenuse lepingu sõlmimisele esitatud nõuete rikkumise eest. VÕS § 710¹ sätestab makseteenuse lepingu sõlmimise kohustuse ja sellega seotud tingimused. Näiteks krediidasutus ei või põhjendamatult keelduda põhimakselepingu sõlmimisest tarbijaga ja peab keeldumist tarbijale kirjalikult põhjendama. Samuti on selles paragrahvis sätestatud nõue esitada tarbijale teavet teenuse tingimuste kohta. Nimetatud paragrahv ei sisalda nõudeid maksekontoga seotud tasude võrreldavuse ega makseteenuse üleviimise kohta.

VÕS §-s 711⁴ sätestatakse üldiste kriteeriumite alusel piirangud põhimakseteenuste eest võetavatele tasudele ja sätestatakse, et võetav tasu peab olema mõistlik. Kuna tegemist ei ole üheselt selge ja konkreetse nõudega, ei peaks sellise nõude rikkumine olema kohtuvälises menetluses TTJA poolt karistatav. Kui tarbijate pöördumised viitavad kõrgetele hindadele ja

TTJA hinnangul võib olla tegemist põhimakseteenuste eest võetavate tasude mõistlikkuse nõude eiramisega on TTJA-l võimalik nõuda rikkumise lõpetamist kohtu kaudu TKS § 65 lg 3 alusel.

Eelnõu § 1 punktis 27 muudetakse TKS § 72³ lõikes 1 viiteid võlaõigusseaduse sätetele ja väärtekoosseisust jäetakse välja viited võlaõigusseaduse § 721⁵ lõigetele 2–4, mis käsitlevad makseteenuse üleviimise eest teiselt makseteenuse osutajalt tasu võtmist ja makseteenuse üleviimise eest võetavate tasude piiranguid.

Muudatus on seotud järelevalve ja kohtuvälise menetleja pädevuse korrastamisega. TTJA pädevusse ei peaks kuuluma makseteenuse üleviimise eest võetavate tasude kujundamisele seotud nõuete rikkumisega seotud väärted, kuna tegemist ei ole üheselt selge ja konkreetse nõudega. Tarbijate kollektiivsetes huvides on TTJA-l võimalik vajadusel pöörduda hagiga kohtusse. Muudatus seondub muudatusettepanekuga punktis 21.

3.2. Elektroonilise side seaduse muutmine (eelnõu § 2)

Elektroonilise side seaduse § 111¹ lõike 11 punktis 3 toodud ametite loetellu lisatakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Muudatuse vajaduse tingib CPC määruse rakendamine.

CPC määruse art 9 lg 3 punkt b sätestab, et miinimumina peab liikmesriigi pädeval asutusel olema järgmine uurimisõigus: „õigus nõuda oma liikmesriigi igalt ametiasutuselt, organilt ja ametilt ja igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult asjakohase, mis tahes vormis või vormingus teabe, andmete või dokumentide esitamist, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast, eesmärgiga tuvastada, kas on esinenud või esineb käesoleva määrusega hõlmatud rikkumine, ja eesmärgiga teha kindlaks sellise rikkumise üksikasjad, sealhulgas jälgida finants- ja andmevoogusid, teha kindlaks finants- ja andmevoogudega seotud isikuid ning selgitada välja teavet pangakontode kohta ja veebisaitide omanikke;“

Eeltoodud õiguse sätestamiseks muudetakse elektroonilise side seadust eesmärgiga kohustada teenuse osutajaid avaldama TTJA-le teavet, mis on vajalik üldkasutatava elektroonilise side võrgus identifitseerimistunnustega seotud lõppkasutaja tuvastamiseks. Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktis 18 tehtud muudatusega.

Samal eesmärgil muudetakse eelnõu §-s 9 ka väärtemenetluse seadustiku § 31² lõiget 1.

3.3. Krediidiasutuste seaduse muutmine (eelnõu § 3)

Krediidiasutuste seaduse §-i 88 täiendatakse lõikega 4⁴ ja sätestatakse krediidiasutuse kohustus avaldada pangasaladusena käsitletavat teavet ka TTJA-le. Muudatuse vajaduse tingib CPC määruse rakendamine.

CPC määruse art 9 lg 3 punkt b sätestab, et miinimumina peab liikmesriigil olema järgmine uurimisõigus: „õigus nõuda oma liikmesriigi igalt ametiasutuselt, organilt ja ametilt ja igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult asjakohase, mis tahes vormis või vormingus teabe, andmete või dokumentide esitamist, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast, eesmärgiga tuvastada, kas on esinenud või esineb käesoleva määrusega hõlmatud rikkumine, ja eesmärgiga teha kindlaks sellise rikkumise üksikasjad, sealhulgas jälgida finants-

ja andmevoogusid, teha kindlaks finants- ja andmevoogudega seotud isikuid ning selgitada välja teavet pangakontode kohta ja veebisaitide omanikke;“

Eelnõu §-s 3 muudetakse krediidasutuste seadust seoses TTJA-le CPC määrusest tuleneva õigusega küsida pankadelt isiku kontoga seonduvat teavet, mis kvalifitseerub pangasaladuse alla.

3.4. Lennundusseaduse muutmine (eelnõu § 4)

Eelnõu §-s 4 muudetakse lennundusseadust eesmärgiga tagada tõhus riiklik järelevalve Euroopa Parlamendi ja nõukogu kolme määruse täitmise üle, mis on hõlmatud CPC määrusega ja mis käsitlevad puudega ja liikumispuudega isikute õigusi lennureisil⁶, lennureisija õigusi lennu tühistamise või pikaajalise hilinemise korral⁷ ja lennuteenuse hinnakujunduse läbipaistvust⁸. Lennundusseadust täiendatakse väärtekoosseisudega eelpool nimetatud määrustest tulenevate nõuete või kohustuste rikkumise eest.

Muudatuste puhul on silmas peetud järelevalve korraldust ka CPC määrusega hõlmatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste tagamiseks, mis käsitlevad bussisõitjate õigusi⁹, rongireisijate õigusi¹⁰ ja meritsi reisijate õigusi¹¹.

Bussisõitjate ja meritsi reisijate õiguste kaitseks kehtestatud EL õigusaktide täitmise üle järelevalve teostajaks on TTJA. Seoses Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamisega anti rongireisijate õiguste kaitseks kehtestatud EL määruse täitmise üle järelevalve teostamise ülesanne Maanteeametile.

Lennundusseaduse §-st 58⁶ jäetakse välja tekstiosa „tarbijakaitseaduses sätestatud alustel ja korras“. Vastavalt lennundusseadusele on TTJA ülesandeks tagada kolme lennureisimist käsitleva EL määruse rakendamine, kuid seaduses sisuliselt puuduvad täitmise tagamise alused ja kord. Lennundusseaduse §-s 58⁶ on sätestatud, et määruse nr 1008/2008 lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta IV peatükis kehtestatud hinnakujunduse läbipaistvuse nõuete täitmine tagatakse tarbijakaitseaduses sätestatud alustel ja korras. Eelnõus jäetakse §-st 58⁶ välja viide tarbijakaitseadusele ja kõigi kolme lennuteenuse osutamist käsitleva määruse rakendamiseks vajalikud alused ja kord sätestatakse lennundusseaduses.

Lennundusseaduse §-s 60¹ täpsustatakse TTJA pädevust riikliku järelevalve teostajana järgmistes EL õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle:

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1107/2006 puudega ja liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul,

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1008/2008 ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta..

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 181/2011, mis käsitleb bussisõitjate õigusi ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1371/2007 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1177/2010, mis käsitleb meritsi ja siseveeteedel reisijate õigusi ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1007/2006 sätestatud puudega ja liikumispuudega isikute õiguste järgimise üle Eesti territooriumil asuvates lennujaamades ja seoses sealte väljuvate ning sinna saabuvate lendudega;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 261/2004 sätestatud lennureisist mahajätmise ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise korral hüvitise ja abi andmise nõuete täitmise üle;
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1008/2008 kehtestatud lennuteenuse hinnakujunduse läbipaistvuse nõuete täitmise üle.

Lennundusseaduse §-i 60¹, milles on sätestatud riikliku järelevalve pädevus, täiendatakse lõikega 6 ja täpsustatakse TTJA riikliku järelevalve ülesande ulatust. TTJA-l on oma pädevuse piires õiguse teha lennuettevõtjale ja lennujaama haldajale ettekirjutus EL määrustes sätestatud nõuete rikkumise lõpetamiseks ja kohustuste täitmiseks. Ettekirjutusega ei lahendata individuaalse tarbija ja vedaja vahelisest lepingust tulenevaid vaidlusi.

Kehtiva lennundusseaduse § 60³ lõike 2 alusel on TTJA-l ettekirjutuse tegemise õigus vaid lennureisist mahajätmise, lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise korral reisijatele hüvitise maksmise ja abi osutamise nõudega. Samas ei ole antud ettekirjutuse tegemise õigust rikkumiste lõpetamiseks, mis seonduvad liikumispuudega isikute õiguste mittejärgimise või lennuteenuse hinnakujunduse läbipaistvuse nõuete mittetäitmisega.

Haldusmenetluse raames ei saa ettekirjutusega esitada nõuet igale konkreetsele reisijale hüvitise maksmiseks või abi osutamiseks. Kui lennu tühistamise või pikaajalise hilinemise korral tekib reisijal ettenähtud kompensatsiooni saamise õigus, taotleb reisija seda esmalt lennuvedajalt ja kui viimane keeldub hüvitise maksmisest, on reisijal võimalik nõudega lennuvedaja vastu pöörduda vaidlusi kohtuvälise lahendamise üksuse või kohtu poole. Reisijal on võimalik nõuda ka lennuvedaja poolt abi osutamata jätmisest reisijale tekitatud kahju hüvitamist.

Ettekirjutusega saab TTJA näiteks kohustada lennuvedajat looma vajalikud skeemid reisijate kaebuste lahendamiseks. Sarnasel põhimõttel on lahendatud ka bussi, laeva ja rongiga reisijate õiguste tagamine.

Lennundusseadust täiendatakse §-dega 60⁴⁹–60⁵¹ ning sätestatakse väärteokoosseisud puudega või piiratud liikumisvõimega reisija vedamisest keeldumise või talle lennureisil abi osutamata jätmise eest, lennuteenuse hinna avaldamise nõude rikkumise eest ja lennureisija teavitamata jätmise või talle abi osutamata jätmise eest tühistatud või hilinevad reisi korral.

Eelnõu §-s 4 tehtud muudatused on seotud seaduse täiendamisega väärteokoosseisudega, mida TTJA-l on võimalik rakendada juhul, kui on toimunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjakohastest määrustest tulenevate nõuete ja kohustuste rikkumine.

3.5. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise (eelnõu § 5)

Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse §-i 63 (makseteenuse ja e-raha teenuse osutamisele esitatavad nõuded) täiendatakse lõikega 1¹ ja sätestatakse nõue, et kui krediidasutus võtab põhimakseteenuste eest tasu, peab tasu olema mõistlik, arvestades Eesti elanike sissetuleku taset ja krediidasutuste poolt maksekontoga seotud makseteenuste eest võetavate tasude keskmist suurust Eestis.

Muudatuse vajadus tuleneb riikliku järelevalve korraldamise korrastamisest ning ei ole otseselt seotud CPC määruse rakendamisega.

Hetkel on krediidasutuste põhimakseteenuste eest võetavate tasude mõistlikkuse üle järelevalve teostamine TTJA ülesanne. Samas teostab krediidasutuste üle riiklikku järelevalvet Finantsinspeksioon. Riikliku järelevalve korrastatuse ning Finantsinspeksiooni järelevalve alla kuuluvate subjektide tegevuse üle dubleeriva järelevalve vältimise eesmärgil kaotatakse TTJA ülesannete seast järelevalve krediidasutuste põhimakseteenuste eest võetavate tasude üle. Selline ülesanne jääb selguse ja mõistliku riikliku ressursikasutuse huvides edaspidi Finantsinspeksioonile.

Käesolev muudatus on seotud eelnõu § 1 punktiga 21, kus vastav kohustus kustutatakse tarbijakaitseseadusest, mille järgimise üle teostab järelevalvet TTJA.

3.6. Toiduseaduse muutmine (eelnõu § 6)

Toiduseaduse muutmine ei ole otseselt seotud CPC määruse rakendamisega. Toiduseaduse muudatuse eesmärgiks on välistada dubleeriv järelevalve ja tunnistada kehtetuks sätted, mis näevad ette riikliku järelevalve ülesande TTJA-le toiduseaduse alusel. Tarbijakaitsese ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamisel oli üheks eesmärgiks toote ohutuse ja toote nõuetele vastavuse alase kompetentsi loomine ametis ja turujärelevalve optimeerimine ning dubleerimise vähendamine. Toidu valdkonnas teostab toiduseaduse alusel riiklikku järelevalvet Veterinaar- ja Toiduamet kõigis toidu käitlemise valdkondades, sealhulgas ka jaekaubanduses. Veterinaar- ja Toiduametisse on koondunud kogu toidualase regulatsiooniga seonduv kompetents. Toidu ühes käitlemisvaldkonnas, jaekaubanduses, toidualase järelevalve dubleerimine TTJA poolt ei ole otstarbekas.

3.7. Turismiseaduse muutmine (eelnõu § 7)

Turismiseaduse muudatus ei ole seotud CPC määruse rakendamisega. Eelnõuga muudetakse turismiseaduse § 6 punkti 6 ja täiendatakse punktiga 7.

Muudatuse eesmärk on lihtsustada ettevõtjate tegevust seotud reisikorraldusteenuste tegevusalal (§ 6 p 6) tegutsemisel. Kehtiva redaktsiooni kohaselt ei eristata reisiettevõtja tegevusalades seotud reisikorraldusteenuseid pakkuva ettevõtja puhul seda, kas reisiteenuseid osutatakse Eestis või väljaspool Eestit ning tegevusalal tegutsemise puhul on seotud kõigile ettevõtjaile minimaalse tagatise suuruseks 13 000 € (TurS § 15¹ lg 4). Eelnõuga lihtsustatakse tagatisega seonduvaid nõudeid seotud reisikorraldusteenuseid pakkuvatele ettevõtjatele, kes pakuvad üksnes Eestis osutatavaid reisiteenuseid – sellisel juhul võib ettevõtja tegelik tagatise vajadus olla oluliselt väiksem kui kehtestatud miinimum. Edaspidi ei kehtiks Eesti-siseste reisiteenuste pakumisel tagatise minimaalne nõue, küll aga säilib üldine tagatisekohustus tulenevalt TurS-i §-dest 15 ja 15¹. See tähendab, et ettevõtja tagatis peab olema piisav kõikide TurS-ist tulenevate kohustuste täitmiseks võimaliku maksejõuetuse puhul, kuid täpsem tagatisvajadus sõltub ettevõtja poolt reisijate ees võetud kohustuste ulatusest ja on niisiis iga ettevõtja puhul erinev. Eeltoodust tulenevalt täpsustatakse TurS-i § 6 punktis 6 nimetatud seotud reisikorraldusteenuseid pakkuva reisiettevõtja tegevusala nimetust ning lisatakse eraldi uus tegevusala nr 7 selleks puhuks, kus seotud reisikorraldusteenuste osaks olevaid reisiteenuseid osutatakse vaid Eestis. Need ettevõtjad, kes on oma majandustegevusteates (MTR-s) märkinud oma tegevusalaks tegevusala nr 6, ei pea muudatuse järgselt oma

majandustegevusteates uusi muudatusi tegema; tegevusala nimetus muudetakse MTR-s registripidaja poolt. Need seotud reisikorraldusteenuste pakkujad, kelle poolt pakutavaid teenuseid osutatakse üksnes Eestis, saavad MTR-s muuta oma tegevusala seniselt p-lt 6 uuele p-le 7 ning vabanevad seeläbi minimaalse tagatise nõudest. Minimaalse tagatise kohustus jääb edaspidi kehtima vaid tegevusalal nr 6. Mõlemal tegevusalal tegutsevad ettevõtjad saavad lisaks tugineda TurS-i § 15 lg 5 ettenähtud eranditele tagatise kohustusest. Muudatusega kaasneb MTR-i arendamise kulu orienteeruvalt 1000 euro ulatuses ning see kaetakse MKM-i eelarvest. Muudatusel on positiivne mõju Eestis reisiteenuseid osutavatele ettevõtetele, kes pakuvad reisijatele samaks reisiks erinevaid reisiteenuseid (nt reisibürood, vedajad, majutusettevõtted, autorendiettevõtted, muud turismiteenuste pakkujad). 2018. a jaanuari alguse seisuga on MTR-s registreeritud 98 seotud reisikorraldusteenuseid pakuvat ettevõtjat. Täpsemalt ei ole võimalik eristada, kui paljud neist pakuvad reisiteenuseid vaid Eesti-siseselt. Muudatus jõustub üldises korras.

3.8.Võlaõigusseaduse muutmine

Võlaõigusseaduse muudatus ei ole otseselt seotud CPC määruse rakendamisega, kuid puudutab määruse kohaldamisalasse kuuluva tarbijate õiguste direktiivist 2011/83/EL tuleneva sätte täpsustamist.

Eelnõuga tehakse ettepanek täpsustada võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 28¹ lõikes 3 sätestatut.

Kõnealusesse sättesse on võetud üle tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL artikkel 21, mis näeb ette, et tarbija, kes võtab ettevõtjaga ühendust telefoni teel seoses temaga sõlmitud lepinguga, ei pea telefonikõne eest maksma rohkem kui põhitariifi järgi. Kehtivas VÕS-i § 28¹ lõikes 3 on sätestatud ettevõtjale keeld nõuda tarbijalt sellises olukorras täiendavat tasu.

Euroopa Komisjon on kontrollinud direktiivi ülevõtmist erinevates liikmesriikides ning toonud välja vajaduse Eestis VÕS-i § 28¹ lõikes 3 sätestatut täpsustada. Komisjoni hinnangul on oluline, et direktiivi ülevõtvas sättes sisalduks sõnaselge viide asjaolule, et tarbija ei pea maksma rohkem kui põhitariifi järgi. Kuigi VÕS-i 28¹ lõiget 3 mõistlikult tõlgendades oleks Eestis võimalik jõuda samasugusele tulemusele, nagu direktiiv ette näeb, ja Tarbijakaitseamet oma töös on Eestis ka sellist praktikat juurutanud, on selle sätte tõlgendamisel siiski esinenud vaidlusi eelkõige seoses tavatariifist kõrgema tasuga lühinumbrate kasutamiseiga. Seetõttu on otsustatud selguse huvides sätet vastavalt Euroopa Komisjonilt saadud suunistele täpsustada.

Eelnõus nähakse ette, et kui ettevõtja võimaldab tarbijal lepinguga seotud teadete või tahteavalduste edastamiseks või seoses muude lepingu täitmisega seotud asjaoludega endaga ühendust võtta, helistades ettevõtja nimetatud telefonil, ei maksa tarbija telefonikõne eest rohkem kui üksnes põhitariifijärgset tasu.

Selline piirang on üldine, põhitariifist suuremaid tasusid ei saa tarbijalt nõuda ei ettevõtja, kellega tarbija telefoni teel ühendust võtab, ega telekommunikatsiooniteenuse osutaja. See säte toimib koosmõjus kehtiva VÕS-i § 28¹ lõikega 4, mille kohaselt §-s 28¹ sätestatust tarbija kahjuks kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.

Põhitariifi mõiste ei ole tarbija õiguste direktiivis defineeritud, kuid sellele on andnud omapoolse tõlgenduse Euroopa Kohus lahendis C-568/15¹². Euroopa Kohus selgitas, et mõiste „põhitariif“ viitab tavakõne jaoks kehtestatud tariifile (p 20). Direktiivi 2011/83 artikli 21 konteksti analüüsid jõudis kohus järeldusele, et mõistega „põhitariif“ peetakse silmas telefonikõne tavatariifi, ilma lisatasuta tarbijale (p 27). Kohus tõi välja, et taoline tõlgendus väljendab samuti direktiivi 2011/83 eesmärki, mis on aidata kaasa kõrgetasemelisele tarbijakaitsele, nagu sellele on viidatud direktiivi põhjendustes 3–5 ja 7 ning artiklis 1 (p 28). Kui tõlgendada mõistet „põhitariif“ nii, et kauplejal on õigus arvestada suuremat tariifi kui tariif kõne eest geograafilisele laua- või mobiiltelefoninumbrile, siis see hoiab tarbijaid tagasi abitelefoniini kasutamast, et saada sõlmitud lepinguga seotud teavet või teostada nende õigusi eelkõige seoses garantii ja taganemisega (p 29). Kohtu lõppjäreldus oli, et mõistet „põhitariif“ tuleb tõlgendada nii, et tasu kõne eest, mis on seotud sõlmitud lepinguga ja mis on tehtud kaupleja hallatud abitelefoniinile, ei tohi olla suurem tavalisele geograafilisele laua- või mobiiltelefoninumbrile helistamise tasust. Kui sellest piirangust on kinni peetud, ei oma tähtsust asjaolu, kas kaupleja teenib mittegeograafilist abitelefoniini kasutades kasumit või mitte.

Eestis on küsimus seoses tarbijalt telefonikõne eest täiendavate tasude nõudmisega tõusetunud eelkõige tavatariifist kõrgema tasuga lühinumbrate kontekstis. Arvestades Euroopa Kohtu seisukohti, ei ole selliste lühinumbrate kasutamine direktiivi artikliga 21 kooskõlas. Kavandavate VÕS-i muudatuste tulemusel peaks see tulevikus olema ka seaduse teksti pinnalt selgem.

Teine põhimõttelist laadi küsimus, mis Eestis seoses VÕS-i § 28¹ lõikes 3 ja direktiivi artiklis 21 sätestatuga tõusetus ja mis jõudis Riigikohtu kaudu välja ka Euroopa Kohtusse, seisnes selles, kas lepingulise tarbija kanda võib jääda põhitariifist kõrgema tariifiga lühinumbri kasutamisega seotud lisakulu, kui tarbija valis suhtlemiseks selle kanali, olgugi et talle pakuti ka võimalust kasutada põhitariifiga numbrit.

Euroopa Kohus selgitas lahendis C-332/17¹³, et direktiivi 2011/83 artikli 21 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui kaupleja võtab temaga lepingu sõlminud tarbijalt põhitariifist kõrgemat hinda, juhul kui tarbija võtab temaga telefoni teel ühendust seoses sõlmitud lepinguga, olenemata sellest, millisel kujul see kaupleja telefoninumbreid pakub (p 30). Seda tõlgendust ei muuda asjaolu, et kaupleja informeerib tarbijat arusaadaval ja lihtsalt kättesaadaval viisil ka põhitariifiga telefoninumbri olemasolust. Nimelt ei vabasta selline informeerimine kauplejat kohustusest mitte nõuda temaga lepingu sõlminud tarbijalt põhitariifist kõrgemat hinda, kui tarbija võtab temaga telefoni teel ühendust seoses sõlmitud lepinguga (p 31). Seda tõlgendust ei mõjuta ka asjaolu, et tarbija kasutab kauplejaga ühenduse võtmiseks põhitariifist kõrgema tariifiga lühinumbrit omal vabal tahtel. Direktiivi 2011/83

¹² Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=188524&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=9569274>

¹³ Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=205665&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=9569511>

artiklite 21 ja 25 koostoimes tõlgendamisest tuleneb, et tarbija ei saa loobuda vabatahtlikult õigustest, mis on talle selle direktiiviga antud, ja maksta kauplejaga telefoni teel ühenduse võtmisel põhitariifist kõrgemat hinda (p 32).

3.9. Väärteomenetluse seadustiku muutmine (eelnõu § 8)

Eelnõuga muudetakse väärteomenetluse seaduse § 31² lõiget 1 ja täiendatakse ametite loetelu TTJA-ga. Muudatuse vajaduse tingib CPC rakendamine.

CPC määruse art 9 lg 3 punkt b sätestab, et miinimumina peab liikmesriigil olema järgmine uurimisõigus: „õigus nõuda oma liikmesriigi igalt ametiasutuselt, organilt ja ametilt ja igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult asjakohase, mis tahes vormis või vormingus teabe, andmete või dokumentide esitamist, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast, eesmärgiga tuvastada, kas on esinenud või esineb käesoleva määrusega hõlmatud rikkumine, ja eesmärgiga teha kindlaks sellise rikkumise üksikasjad, sealhulgas jälgida finants- ja andmevoogusid, teha kindlaks finants- ja andmevoogudega seotud isikuid ning selgitada välja teavet pangakontode kohta ja veebisaitide omanikke“

Eeltoodud õiguse sätestamiseks muudetakse eelnõu §-s 2 elektroonilise side seadust eesmärgiga kohustada teenuse osutajaid avaldama TTJA-le teavet, mis on vajalik üldkasutatava elektroonilise side võrgus identifitseerimistunnustega seotud lõppkasutaja tuvastamiseks.

Samal eesmärgil muudetakse antud juhul väärteomenetluse seadustiku § 31² lõiget 1 andes TTJA-le õiguse väärteomenetluse raames nõuda andmeid sideettevõtjatelt.

3.10. Seaduse jõustumine (eelnõu § 10)

Käesoleva seaduse § 1 punktid 1, 10-13, 16-17 ja §-d 2–4 ja 9 jõustuvad 2020. aasta 17. jaanuaril.

CPC määruse artiklist 42 tulenevalt kohaldatakse CPC määrust 2020. aasta 17. jaanuarist. Vastav määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Seni kehtib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2006/2004. Seega ELi õigusega vastuolu vältimiseks alates 17. jaanuarist on vajalik, et CPC määruse kohaldamiseks vajalikud sätted jõustuksid samal ajal uue CPC määruse kohaldamise ajaga. Eelnõu § 1 punktides 1, 18, 19, 22, 23 ja 24 ning eelnõu §-des 2, 3, 4 ja 9 sätestatu jõustub 2020. aasta 17. jaanuaril.

Eelnõu ülejäänud sätted, mis ei ole seotud CPC määruse rakendamisega, jõustuvad üldises korras.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on otsene puutumus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2017/2394 (CPC määrus). Vastava määruse artikkel 9 lõige 1 ja artiklite 11 ja 12 lõige 1 koostoimes

artikliga 42 näevad ette, et alates 17. jaanuarist 2020. a peavad liikmesriigid tagama, et nende järelevalveasutustel oleks miinimumina tagatud järgmised õigused:

- 1) õigus saada juurdepääs asjakohastele käesoleva määrusega hõlmatud rikkumisega seotud mis tahes vormis või vormingus dokumentidele, andmetele ja teabele, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast (CPC määruse art 9 lg 3 punkt a);

Käesoleva õiguse tagamiseks nähakse ette tarbijakaitseseaduse muudatusettepanek § 1 punktis 18.

- 2) õigus nõuda oma liikmesriigi igalt ametiasutuselt, organilt ja ametilt ja igalt füüsiliselt või juriidiliselt isikult asjakohase, mis tahes vormis või vormingus teabe, andmete või dokumentide esitamist, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast, eesmärgiga tuvastada, kas on esinenud või esineb käesoleva määrusega hõlmatud rikkumine, ja eesmärgiga teha kindlaks sellise rikkumise üksikasjad, sealhulgas jälgida finants- ja andmevoogusid, teha kindlaks finants- ja andmevoogudega seotud isikuid ning selgitada välja teavet pangakontode kohta ja veebisaitide omanikke (CPC määruse art 9 lg 3 punkt b);

Käesoleva õiguse kasutamine on osaliselt tagatud KorS §-ga 30, mis näeb ette võimaluse isiku küsitlemiseks ja dokumentide nõudmiseks. Siiski ei võimalda see sätte TTJA-l saada rikkumise tuvastamiseks vajalikku teavet pangakontode ja finants- ning andmevoogude kohta, et teha kindlaks rikkumist toimepanevasid isikuid. CPC määruses sätestatud õiguse ülevõtmiseks nähakse ette tarbijakaitseseaduse muudatusettepanek § 1 punktis 18, elektroonilise side seaduse muudatus §-s 2, krediitiasutuse seaduse muudatus §-s 3 ja väärtemenetluse seadustiku muudatus §-s 9.

- 3) õigus teostada vajalikke kohapealseid kontrole, mis hõlmab õigust siseneda kõikidesse ruumidesse, maatükkidele ja transpordivahenditesse, mida uurimisalune kaupleja kasutab eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega, või nõuda seda teistelt ametiasutustelt, eesmärgiga uurida, arestida, teha või hankida koopiaid teabest, andmetest või dokumentidest olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast; õigus arestida teavet, andmeid ja dokumente uurimiseks vajalikuks ajaks ja vajalikus ulatuses; õigus nõuda uurimisaluse kaupleja esindajalt või töötajalt selgitusi faktiliste asjaolude kohta, teavet, andmeid ja dokumente uurimise esemega seonduva kohta ning talletada vastused (CPC määruse art 9 lg 3 punkt c);

Käesoleva õiguse kasutamine on osaliselt tagatud korrakaitseseaduse §-dega 49, 50 ja 51, mis võimaldavad vallasasja läbivaatust, valdusesse sisenemist ja valduse läbivaatust. Siiski ei ole nende sätete alusel võimalik valduse läbivaatamise käigus uurida dokumente ja andmeid, mis on talletatud erinevatel andmekandjatel, ei ole võimalik dokumente ja andmeid uurimiseks vajalikuks ajaks ja ulatuses arestida. CPC määruses sätestatud õiguse ülevõtmiseks nähakse ette tarbijakaitseseaduse muudatusettepanek § 1 punktis 18.

- 4) õigus osta tooteid ja teenuseid kontrollitudena, vajaduse korral variisikuna, et avastada käesoleva määrusega hõlmatud rikkumisi ning koguda tõendeid, sealhulgas õigus kaupu ja teenuseid kontrollida ning jälgida, uurida, demonteerida ja katsetada (CPC määruse art 9 lg 3 punkt d);

Käesoleva õiguse täielikuks ülevõtmiseks nähakse ette tarbijakaitseaduse muudatusettepanek § 1 punktis 19.

- 5) õigus võtta vastu ajutisi meetmeid, et hoida ära tarbijate kollektiivsetele huvidele tõsise kahju tekkimise oht (CPC määruse art 9 lg 4 punkt a);

CPC määruse põhjenduspunktis 14 on ajutise meetmena nimetatud pädeva asutuse võimalust eemaldada veebiliidese sisu või nõuda veebiliidesele juurdepääsul tarbijate jaoks selgesõnalise hoiatuse kuvamist. Nimetatud võimaluste kasutamine on tagatud eelnõu §-s 1 tarbijakaitseaduse muudatusettepanekuga punktis 18. Ajutise meetmena saab käsitleda ka KorS §-s 26 sätestatud õigust teha toiminguid, millega teavitatakse avalikkust korrarikkumisest. Samuti TTJA pädevust teavitada avalikkust kaupleja tegevusest, mis rikub tarbija õigusi või kahjustab tarbijate õigustatud huve (eelnõu § 1 punkt 1).

- 6) õigus püüda saavutada, et käesoleva määrusega hõlmatud rikkumise eest vastutav kaupleja võtaks kohustuse rikkumine lõpetada, või õigus nõustuda kaupleja kohustuse võtmisega (CPC määruse art 9 lg 4 punkt b);

Käesoleva õiguse kasutamine on tagatud läbi ettekirjutuse tegemise või kohtusse hagi esitamisega. Mõlemal juhul antakse enne kauplejale võimalus oma seisukoha väljendamiseks ja rikkumise lõpetamiseks.

- 7) õigus saada kauplejalt kaupleja algatusel olukorra heastamiseks täiendavate kohustuste võtmist tarbijate kasuks, kellele on väidetavast käesoleva määrusega hõlmatud rikkumisest tekkinud kahju, või kui see on asjakohane, püüda saavutada, et kaupleja võtaks kohustuse, mis pakuks nimetatud rikkumisest mõjutatud tarbijatele piisavaid õiguskaitsevahendeid (CPC määruse art 9 lg 4 punkt c);

Käesoleva õiguse ülevõtmiseks nähakse ette tarbijakaitseaduse muudatusettepanek eelnõu § 1 punktis 22.

- 8) kui see on kohaldatav, õigus teavitada asjakohasel viisil käesoleva määrusega hõlmatud rikkumise tagajärjel väidetavalt kahju kannatanud tarbijaid hüvitise taotlemise võimalustest siseriikliku õiguse alusel (CPC määruse art 9 lg 4 punkt d);

Käesoleva õiguse ülevõtmiseks nähakse ette tarbijakaitseaduse muudatusettepanek § 1 punktis 1.

- 9) õigus teha kauplejale kirjalik korraldus käesoleva määrusega hõlmatud rikkumise lõpetamiseks (CPC määruse art 9 lg 4 punkt e);

Käesolev õigus on tagatud läbi ettekirjutuse tegemise õiguse.

- 10) õigus lõpetada või keelustada käesoleva määrusega hõlmatud rikkumised (CPC määruse art 9 lg 4 punkt f);

Käesolev õigus on tagatud läbi ettekirjutuse tegemise või hagiga kohtusse pöördumise.

11) kui puuduvad muud tõhusad võimalused käesoleva määrusega hõlmatud rikkumiste lõpetamiseks või keelustamiseks et hoida ära tarbijate kollektiivsetele huvidele tõsise kahju tekkimise oht:

- i) õigus eemaldada veebiliidese infosisu või piirata sellele juurdepääsu või anda korraldus veebiliidesele juurdepääsul tarbijatele selgesõnalise hoiatuse kuvamiseks;
- ii) õigus anda veebimajutusteenuse pakkujale korraldus veebiliidese sisu eemaldamiseks, blokeerimiseks või sellele juurdepääsu piiramiseks, või
- iii) kui see on asjakohane, õigus anda domeeniregistritele või domeeniregistrite pidajatele korraldus täielikult kvalifitseeritud domeeninimi kustutada ning võimaldada asjaomasel pädeval asutusel see registreerida;
sealhulgas nõuda kolmandalt isikult või muult ametiasutuselt nende meetmete rakendamist (CPC määruse art 9 lg 4 punkt g);

Käesoleva õiguse ülevõtmiseks nähakse ette tarbijakaitseseaduse muudatusettepanek eelnõu § 1 punktis 18.

12) õigus määrata karistusi, näiteks trahve või perioodilisi karistusmaksmeid, käesoleva määrusega hõlmatud rikkumiste eest, ning käesoleva määruse kohaselt vastu võetud otsuste, korralduste, ajutiste meetmete, kaupleja kohustuste või muude meetmete järgimata jätmise eest (CPC määruse art 9 lg 4 punkt h);

Käesolev õigus on tagatud läbi sunniraha rakendamise õiguse ja väärtegade kohtuvälise menetleja pädevuse.

13) Pädevatel asutustel on õigus alustada omal algatusel uurimisi või menetlusi käesoleva määrusega hõlmatud rikkumiste lõpetamiseks või keelustamiseks (CPC määruse art 9 lg 6);

Käesolev õigus on tagatud läbi riikliku järelevalve teostamise ülesande.

14) Pädevad asutused võivad avaldada kõik käesoleva määruse kohaselt vastu võetud lõplikud otsused, kaupleja võetud kohustused ja korraldused, sealhulgas käesoleva määrusega hõlmatud rikkumise eest vastutava kaupleja identifitseerimisandmed (CPC määruse art 9 lg 7);

Käesoleva õiguse teostamine on tagatud läbi avaliku teabe seaduse.

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele.

6. Seaduse mõjud

Seaduseelnõuga kaasnevad mõjud riigiasutuste korraldusele (TTJA-le) ja majanduslikud mõjud (ettevõtjatele ja tarbijatele). Puudub sotsiaalne mõju, mõju riigi julgeolekule ja välispoliitikale, regionaalarengule, kohaliku omavalitsuse korraldusele ning loodus- ja elukeskkonnale.

Eelnõuga tehakse järgmised muudatused:

1. Laiendatakse TTJA õigusi tarbijate huve kaitsvatelt liidu õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle järelevalve teostamisel.
2. Muudetakse lennundusseadust ja täpsustatakse TTJA riikliku järelevalve ülesandeid EL määruste rakendamisel.
3. Toiduseaduses tunnistatakse kehtetuks sätted, millega on TTJA-le antud riikliku järelevalve ülesanded.

Ülejäänud muudatused on tehnilised või täpsustavad ja mõjusid nendega ei kaasne. Järgnevalt vaadeldakse muudatuste mõjusid üksikasjalikumalt.

Muudatuste mõju riigiasutuste korraldusele

Otseselt on mõjutatud TTJA. Eelnõuga ei kaasne ametile täiendavaid kohustusi, kuid ülesandeid lisandub CPC määruse kohaldamisega. Võrreldes kehtiva tarbijakaitsealase koostöö määrusega nr 2006/2004 lisanduvad ametile LR-de pädevate asutuste vahelise järelevalvealase koostöö ülesanded seoses järgmiste EL õigusaktidega: EL määrus nr 1107/2006 puudega ja liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul; EL määrus nr 1008/2008 lennusteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta (artiklid, mis puudtavad lennuteenuse hinna kujundamist ja avaldamist); EL määrus nr 2017/1128 võrguteenuste piiriülese kaasaskantavuse kohta; direktiiv 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta; direktiiv 2014/17/EL elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidi kohta; geo-blokeeringu määrus 2018/302.

Suurenevad ameti õigused, mis aitavad tõsta riikliku järelevalve tulemuslikkust, võimaldavad rikkumiste kiiremat tuvastamist ja lõpetamist ning tarbijate kollektiivsete majandushuvide tõhusamat kaitset. Tarbijakaitseameti senine järelevalvepraktika on näidanud, et kauplejaga üksnes kirjaliku suhtluse käigus kogutav teave osutub puudulikuks ja rikkumiste lõpetamiseks, eriti veebkeskkonnas kulub palju aega. Kohapealse kontrolli teostamine, juurdepääs asjakohasele mis tahes vormis või vormingus teabele ja dokumentidele, olenemata nende talletamiseks kasutatavast andmekandjast või kohast ning kolmandatelt isikutelt andmete saamine võimaldavad rikkumise tuvastamiseks vajalikke asjaolusid kiiremini välja selgitada ja muuta toimingud efektiivsemaks. CPC määruse art 11 kohaselt peab teise liikmesriigi pädeva asutuse teabenõudele, millega küsitakse rikkumise kindlakstegemiseks vajalikku asjakohast teavet, vastama viivitamata ja igal juhul 30 päeva jooksul. CPC määruse art 12 näeb ette, et õigusaktide täitmise tagamise meetme taotlusele reageerimiseks peab pädev asutus rakendama asjakohaseid meetmeid hiljemalt kuue kuu jooksul pärast taotluse saamist. Järelevalveks antud õiguste kasutamisel peab amet järgima KorS §-des 7 ja 8 sätestatud proportsionaalsuse ja otstarbekuse põhimõtet ning arvestama tarbijate huve kaitsvate õigusaktide rikkumise laadi ja rikkumisest põhjustatud tegelikku või võimalikku kahju

Muudatus 2 võimaldab TTJA-l rakendada konkreetseid meetmeid, et kontrollida ja jõustada lennureisija õigusi käsitlevatest otsekohalduvatest EL määrustest tulenevaid nõudeid. Muudatusega tagatakse reisijate õiguste kaitsele suunatud EL määruste rakendamine ühesuguste põhimõtete alusel.

Muudatus 3 ei mõjuta oluliselt ei TTJA ega Veterinaar- ja Toiduameti senist tegevust, kuna järelevalve teostamine jaekaubanduses on ka hetkel kehtiva toiduseaduse alusel Veterinaar- ja Toiduameti ülesanne ning Tarbijakaitseameti senised järelevalve prioriteedid ning järelevalveks kasutada olnud ressursid on olnud suunatud teistesse sektoritesse, mistõttu järelevalvet toiduseaduse alusel ei ole viimastel aastatel teostatud.

Mõju tarbijatele. Kauplejate tarbija õigusi rikkuva tegevuse tõhusam avastamine ja korrarikkumise, eriti digitaalses keskkonnas toimuva rikkumise kiirem lõpetamine vähendab rikkumisega tarbijatele tekitatava majanduskahju ohtu. Tõhusam järelevalve ja eelnõus antud võimalus saavutada kaupleja kohustuse võtmist rikkumisega tekitatud kahju heastamiseks

võimaldab lisaks tarbijate kollektiivsete majandushuvide kaitsele saavutada ka individuaalsetele tarbijatele tekitatud kahu hüvitamist. .

Mõju ettevõtjatele. Tõhusam järelevalve parandab ettevõtjate konkurentsiolukorda. Ameti täiendavad õigused järelevalveks võimaldavad kiiremini lõpetada ettevõtjate ebaseadusliku tegevuse ja tõsta tarbijate kindlustunnet, mis omakorda suurendab tehingute arvu seaduskuulekate ettevõtjatega. Otseseid täiendavaid kohustusi ühelegi ettevõtjale ei lisandu. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti järelepärimise peale on sideettevõtjatel ja pankadel kohustus esitada nõutavat teavet, kuid prognoositavalt ei ole taoliste päringute arv märkimisväärne.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Võrreldes kehtiva õigusega lisandub TTJA-le ülesandeid tulenevalt sellest, et CPC määrusega on hõlmatud suurem arv tarbijate huve kaitsvaid liidu õigusakte, milles sätestatud nõuete täitmise üle järelevalve teostajaks on TTJA. CPC määrusega hõlmatud tarbijate huve kaitsvate õigusaktide täitmise tagamisel teeb TTJA koostööd teiste liikmesriikide pädevate asutuste ja komisjoniga, et avastada ja lõpetada liidusiseseid, laiaulatuslikke ja liidu mõõtmega laiaulatuslikke rikkumisi. Tarbijakaitseameti senine praktika tarbijakaitsealase koostöö määruse nr 2006/2004 rakendamisel on näidanud, et piiriüleseid rikkumisi, mille puhul TTJA on pidanud rakendama meetmeid rikkumise asjaolude kindlakstegemiseks või rikkumise lõpetamiseks on olnud üksikud. Näiteks 2018. aastal oli Tarbijakaitseameti menetluses kolm taotlust teiste LR-de pädevatelt asutustelt (Rootsi, Belgia, Läti), meetmete rakendamiseks Eesti kauplejate suhtes, kes olid oma tegevuse suunanud teise liikmesriiki ja kelle tegevus ei olnud kooskõlas tarbijate huve kaitsvate liidu õigusaktidega. Samal ajal esitas Tarbijakaitseamet ühe menetlustaotluse Läti pädevale asutusele, meetmete rakendamiseks Läti kaupleja suhtes, kes oma tegevuses ei järginud tarbijate huvide kaitseks sätestatud nõudeid ja kahjustas sellega Eesti tarbijate majandushuve.

Eelnõu koostajad ei prognoosi, et CPC määrusega suurema arvu tarbijate huve kaitsvate liidu õigusaktide hõlmamine suurendaks oluliselt piiriüleste teabenõuete või menetlustaotluste arvu. Eelnõu seadusena rakendumisega ei kaasne TTJA kulude suurenemist, samuti ei kaasne sellega tulusid.

Eelnõu seadusena rakendamine ei mõjuta kohaliku omavalitsuse tegevusi.

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamise kaasneb vajadus muuta TKS § 67 lõike 3 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri 11.01.2016 määrust nr 4 „Tarbijakaitsealase koostöö määruse rakendamise eest vastutavate pädevate asutuste nimetamine“ (RT I, 12.01.2016, 18) ja nimetada CPC määruse rakendamise eest vastutavad pädevad asutused. .

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu §-s 10 sätestatakse jõustumisaeg (vt seletuskirja punkti 3.10). CPC määrusega seonduvad sätted jõustuvad 2020. aasta 17. jaanuarist. Ülejäänud sätted jõustuvad üldises korras.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Maeluministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Justiitsministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Veterinaar- ja Toiduametile, Finantsinspeksioonile, Terviseametile, Maanteeametile, Eesti Tarbijakaitse Liidule, Tarbijate Koostöökojale, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Pangaliidule, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsioonide Liidule, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Turismifirmade Liidule, MTÜ Reisibüroode Liidule, Eesti Maaturismile, Eesti Spaa Liidule, Eesti Hotellide ja Restoranide Liidule, Kindlustusseltside Liidule.

Algatab Vavariigi Valitsuse „...“..... 2019. a